

Jordan

LÆRERVEJLEDNING

TIL "MÅNESTENEN"

Oversigt over alle årets film

Find dem i Filmbanken i lærer-universet på 2018.u-landskalender.dk

FILM FRA DANIDA

Velkommen til Jordan (ca. 8 min.)

En kort introduktion til Jordan, der ligger midt i det arabiske Mellemøsten. Jordan har modtaget mange flygtninge fra nabolandene. Men landet har også meget andet at byde på.

Ørkenlandet (ca. 5 min.)

Oplev Jordans barske ørkenlandskaber, Det Døde Hav, Det Røde Hav, kamelerne og de flotte gamle ruiner i Petra og Jerash.

Børnene i flygtningelejren (ca. 3 min.)

Alaa og Worod bor i flygtningelejren Azraq tæt ved grænsen til deres hjemland Syrien. Mød de to børn, og se deres hverdag i lejren.

Syriens børn skal smile igen

(ca. 2 min.)

Kom med ind i et af Dansk Flygtningehjælps centre i Amman. Her får syriske flygtningebørn undervisning og lærer at genfinde glæden ved at synge og danse.

Mød Jordans børn (ca. 4 min.)

Tag med på besøg på pigeskolen i Amman. Se, hvordan børn i byen leger. Og se, hvad nogle af dem arbejder med for at hjælpe familien.

Afsted til Amman (ca. 4 min.)

Få et indtryk af livet i Jordans hovedstad Amman. I ser de kringlede gader og er med på det store marked, på mosaikværkstedet og i moskéen.

Jordans bedste falafler (ca. 1 min.)

I Jordan er det en kunst at lave falafler. Vi besøger en lille restaurant og ser, hvordan de sprøde falafler bliver til.

Mød Bodil El Jørgensen (ca. 5 min.)

Årets forfatter fortæller om sin rejse til Jordan og om sin fortælling, Månestenen.

Tæl til 10 på arabisk (ca. 1 min.)

Sådan tæller man til 10 på arabisk!

FILM FRA DR

TO "BASEBOYS" PÅ EVENTYR

Isa og Morgan fra BaseBoys opdager Jordan.

Beduinlejr (ca. 15 min.)

Morgan og Isa er taget til Wadi Rum-ørkenen for at opleve livet som beduin og se et af verdens tørreste lande fra luften. De møder Mustafa, der lever som beduin i alle weekender og ferier. De lærer, hvordan man tager imod gæster som ægte beduin. De malker en ged og kommer tæt på dromedarer og døde ulve.

Flygtningelejr (ca. 15 min.)

Morgan og Isa besøger lejren Za'atari, hvor der bor mange tusinde syriske flygtninge. De møder Raebal, som viser dem, hvad han laver til hverdag, og hvordan han bor. Hans far har brugt gulvbrædder til at bygge senge, skabe og køkkenet med, så det føles som et rigtigt hjem.

Overklasseliv i Amman (ca. 15 min.)

Uden for Amman bor nogle af de rigeste jordanere. Her møder Isa og Morgan to drenge, Simon og Sebastian, som går på landets dyreste skole og har swimmingpool i haven. Der er stor forskel på livet i Jordan og Danmark, men de fire drenge interesserer sig for mange af de samme ting. Isa og Morgan får sig også lidt af en overraskelse!

ISABEL PÅ SKATTEJAGT I JORDAN

Isabel fra Ramasjang må have hjælp fra børn i hele Jordan for at åbne den mystiske kiste.

Ørkenprinsens kiste (ca. 12 min.)

Isabel møder ørkenprinsen Mahmoud, som giver hende en helt særlig kiste. Den er låst med syv nøgler. Ørkenprinsen sender

Isabel ud på eventyr i hele Jordan for at finde de skjulte nøgler. Kisten rummer en skat, som alle Jordans børn vil få del i.

Det Døde Havs skjulte skrifter

(ca. 12 min.)

Isabel møder Rimas ved Det Døde Hav. Sammen leder de efter nøgler ved det salte vand. De får brug for Rimas' evne til at læse arabiske tegn, som måske kan lede dem til en af de skjulte nøgler.

Flygtningelejrens fineste krydderi

(ca. 12 min.)

I flygtningelejren Za'atari møder Isabel Mohammad. Han har hørt, at nøglen er hos en købmand på den store handelsgade. Men købmanden vil kun give dem nøglen, hvis de skaffer ham det fineste krydderi. Men det er ikke så nemt!

Fodbolddrengenes banan-plantage

(ca. 12 min.)

Isabel møder en flok fodbold drenge lige ved en plantage, hvor der vokser bananer. Her bor Mohammad. Sammen forfølger de nogle mærkelige spor dybt ind i skoven og søger efter endnu en nøgle.

Herkules' hemmelighed (ca. 12 min.)

Isabel møder Maryam i Amman. Sammen tager de op til det oldgamle Herkules-tempel og leder efter nøgler. Det er svært, fordi templet er faldet sammen. De kan heldigvis genskabe templet, fordi Maryam er god til at tegne huse.

Moskéens gemte bog (ca. 12 min.)

Isabel leder efter nøgler i et gammelt romersk teater. Hun møder Malek, som mener, at hun kigger det helt forkerte sted. Han tager hende med ind i en af Jordans smukkeste moskéer, hvor de må bede en bøn, inden de kan gå på jagt efter nøglen.

Jagten på den hvide due (ca. 12 min.)

Amman er bygget på syv høje. Derfor vil

Isabel gerne op på et højt tag for at se ud over byen. Hun møder Hamad, som inviterer hende op på sit tag. Heroppe holder de duer. En helt særlig hvid due har noget sært bundet fast til sit ben, som måske kan åbne den sidste lås på kisten.

Beduinernes glemte by (ca. 12 min.)

Kisten gemte på et mysterium. Derfor er Isabel på jagt efter et barn, som kan hjælpe hende. Aya kender klippebyen Petra som sin egen lomme, og hun genkender det kort, som kisten gemte. Måske fører kortet også til den skjulte skat?

ULTRA NYT SPECIAL

Min flugt til Danmark

En serie på fem programmer à 15-20 minutter, hvor vi i børnehøjde kommer helt tæt på en række børn, der alle er flygtet fra deres land til Danmark. Vi hører om deres flugt, hvordan det var at komme til det nye land, og hvordan hverdagen er. Vi følger livet på et asylcenter, hører om at lære dansk, at lære danske børn at kende, at have en hverdag i Danmark og at gå i skole. To af drengene møder vi igen, efter at de har boet i Danmark i to år.

NØRD I JORDAN

I fem film à 20 minutter med fuld fart over feltet rejser Store Nørd rundt på opdagelse i landet. Han undersøger livet i ørkenen og eksperimenterer med en række spændende naturfænomener bl.a. kameler, varme, luftballoner, at lave mad med kamellort, vandtryk, sand, saltet i Det døde hav og meget andet.

VR-Oplevelse fra Dansk Flygtningehjælp

Se verden gennem en flygtnings øjne

Oplev livet som flygtningebarn på en ny og interaktiv måde. Opleves bedst med smartphone i VR-briller eller på en tablet. Se hvordan: 2018.u-landskalender.dk/vr.

MÅNESTENEN

LÆRERVEJLEDNING

Af: Michael Larsen og Christian Vaabensted

Foto: Jeppe Gudmundsen-Holmgreen

Design og Layout: Morten Bak

Redaktion: Christian Vaabensted

Velkommen til Jordan - og til flygtningene

Jordan er en ung stat med ældgamle rødder.

Landets officielle navn er Det Hashemitiske Kongedømme Jordan. Gennem historien har området været en del af skiftende store riger og kulturer. Det vidner blandt andet de nabatæiske ruiner i Petra, det romerske ruinkompleks i Jerash og de umayyadiske ørkenslotte ved Amman om. Mange begivenheder og personer i jødedommen, kristendommen og islam har også rødder i Jordan.

Det nuværende Jordan har grænser til Israel, Vestbredden, Syrien, Irak og Saudi Arabien. Det er en region, der i mange år har været præget af krige og konflikter. Jordan har igen og igen åbnet sine grænser for flygtninge fra nabolandene. Mange af dem er endt med at blive boende, så Jordans befolkning i dag er et miks af jordanere med beduinrødder, libyere, irakere, yemenitter, egyptere, syrere og ikke mindst palæstinensere. Faktisk har op mod halvdelen af Jordans statsborgere palæstinensiske rødder.

Siden borgerkrigen i Syrien blussede op i 2011 har Jordan og de andre nærområdelande (Tyrkiet, Libanon og Irak) taget imod et meget stort antal syriske flygtninge.

Ingen ved præcis, hvor mange syriske flygtninge, der er i Jordan nu. Man regner med, at det er over en million. Over 600.000 syrere har registreret sig som flygtninge i Jordan. Man anslår, at halvdelen af flygtningene er børn. Kun 10-20 % af de syriske flygtninge bor i Jordans flygtningelejre, mens resten har slået sig ned rundt om i byerne.

Sådan bruger du denne bog

I første del af lærervejledningen her får du en introduktion til Jordans historie, og hvad det er for et land, dine elever skal arbejde med i år. Du får også baggrund om krigen i Syrien og om Dansk Flygtningehjælps projekt, som pengene fra salget af Børnenes U-landskalender går til.

I bagerste del af bogen finder du praktisk vejledning og ideer til undervisningen. Så er du godt klædt på.

Indhold

FAKTA OM JORDAN OG SYRIEN:

- 2** Film-oversigt
- 4** Kort om Jordan
- 6** Jordan før og nu
- 11** Masser af bibelhistorie
- 12** Livet i Jordan
- 20** Jordans natur
- 22** Livet i lejren - mød to syriske børn
- 24** Årets hjælpeprojekt
- 26** Borgerkrigen i Syrien

VEJLEDNING TIL UNDERVISNINGEN:

- 28** Lyn-overblik: Her er materialet
- 30** Intro: Så nemt vælger du et godt forløb
- 32** Grundforløbet: Velkommen til Jordan
- 34** Ekstra moduler til Dansk
- 36** Ekstra moduler til N/T, Matematik og Billedkunst
- 38** Ekstra moduler til Mad og Bevægelse
- 39** Miniforløb med VR: Se verden med en flygtnings øjne
- 40** Her er fordelene ved web-værktøjerne
- 42** Trin for trin: Børnenes Egen U-landskalender
- 44** Trin for trin: Fotohistorier
- 46** Overblik: Her er alle fagmålene
- 49** FN's verdensmål

Jordan før og nu

Jordan er en del af det område, der har været med til at skabe både den europæiske, jødiske og arabiske kultur. Det har været en del af Alexander den Stores enorme rige og har gennem historien været kontrolleret af bl.a. egyptere, assyrere, babylonere, persere, grækere, romere, arabere, mamelukker, tyrkere og briter.

Romernes og grækernes byer

I år 63 f.Kr. erobrede den romerske hærfører Pompejus både Syrien, Palæstina og Jordan, og i det nordlige Jordan oprettede han frie bystater i de gamle græske byer. Byerne indbefattede blandt andet Amman (der hed Philadelphia dengang), Jerash og den syriske Damaskus. Disse 10 frie byer blev kaldt Dekapolis – af det græske ord for 10

(deka) og by (polis), og de blev storslået udbygget af romerne med søjlegader, templer, væddeløbsbaner, bade og teatre. Det kan man stadig opleve i Jerash, der er en af de bedst bevarede romerske ruinbyer i verden.

Det nabatæiske kongerige regerede i denne periode i den sydlige del af Jordan fra hovedstaden Petra, der også stadig kan opleves. Det er den berømte, rosa by, der er hugget ud i klipperne i ørkenen. Men nabatæernes rige blev til sidst også erobret af romerne af kejser Trajan.

Fra det 7. århundrede blev hele regionen underlagt det arabiske Umayyad-kalifat og fra år 750 regerede abbasiderne, der også grundlagde Bagdad og herskede herfra i omkring fem hundrede år, indtil mamelukkerne tog over. Abbasi-

derne skabte en blomstrende kultur, hvor islam havde tæt samspil med andre kulturer og religioner, og udviklede også et rigt kunstliv.

Mamelukkernes store rige

Mamelukkerne var slavesoldater, der blev opkøbt af muslimske købmænd og ført til Cairo. Her blev de solgt til stormænd og fik en militær opdragelse, som for de dygtigste af dem betød, at de selv endte med at blive stormænd.

Mamelukkerne tog magten i Cairo i 1250 og herfra kontrollerede de et rige, der både omfattede Egypten, Syrien og Jordan. Det lykkedes mamelukkerne at holde sammen på riget helt indtil de i 1516 led et afgørende nederlag til det voldsomt ekspanderende Osmannerrige.

Oldtidsbyen Petra: Petra var nabatæernes hovedstad og handelscenter for karavanerne. Adgangen til byen går gennem en 1,2 km lang og smal kløft. Petras templer og grave er hugget direkte ind i klipperne.

En historisk smeltedigel : Det nordlige teater i Dekapolis-byen Jerash blev bl.a. brugt til politiske forsamlinger. Byen huser bygninger, der vidner om en historie påvirket af mange kulturer gennem et par årtusinder.

Korsridderne byggede borge

De kristne korsfarere har også været gennem Jordan ad flere omgange og med skiftende held. I 1099 erobrede de Jerusalem og byggede da flere fremskudte ørkenborge i Jordan for at holde muslimerne stangen. En af dem kan stadig ses i byen Karak. I 1187 lykkedes det dog for den sagnomspundne sultan Saladin at samle muslimerne, og korsfarerne led et nederlag, så muslimerne kunne genindtage Jerusalem.

Osmannernes imperium

Det Osmanniske Rige var et stort imperium, der blev grundlagt i 1300-tallet og levede helt frem til 1. Verdenskrig. Da faldt det fra hinanden og blev opdelt i flere af de stater, vi kender i dag – bl.a. Jordan. Imperiets centrale del blev til Tyrkiet.

Helt fra 1459 havde riget hovedstad i Istanbul, der dengang hed Konstantinopel. Her var rigets øverste leder, sultanen. Det Osmanniske Rige satte stærkt præg på kulturen i store dele af Asien, Mellemøsten, Nordafrika og Europa.

Fra emirat til kongedømme

I efteråret 1914 kom Osmannerriget med i 1. Verdenskrig i alliance med Tyskland og Østrig-Ungarn. For at svække dem lavede Storbritannien en aftale med shariffen af Mekka, Husayn ibn Ali. Briterne lovede ham støtte til at etablere en uafhængig arabisk stat, hvis han til gengæld ville starte et oprør mod osmannerne.

Oprøret, der i dag er kendt som Den Arabiske Revolte, begyndte i 1916, og Husayn ibn Alis tropper vedblev at kæmpe sammen med Storbritannien og deres allierede resten af krigen.

En central figur i historien om oprøret er den engelske arkæolog, officer og diplomat T.E. Lawrence – kendt som Lawrence of Arabia. Han samlede en beduinhær, som også medvirkede til osmannernes nederlag ved at sabotere jernbaner.

Men briterne brød deres løfte efter krigen. Ved San Remo-konferencen i 1920 afgjorde de allierede sejrherre fremtiden for de tidligere osmanniske områder, og der blev ingen uafhængig arabisk stat. Frankrig fik mandat over Syrien og Libanon,

mens Storbritannien fik overdraget Palæstina som mandatområde.

I 1921 blev Transjordanien udskilt som et særligt mandat under ledelse af emir Abdallah ibn Husayn. I 1946 blev Transjordanien så et uafhængigt kongedømme, da briterne trak sig helt ud. Abdullah den 1. blev udråbt til konge. Og Jordan fik sit nuværende navn i 1949.

Jordan i krig

I årtierne efter at Jordan var blevet en selvstændig stat, var landet involveret i flere krige. Da Israel blev oprettet i 1948, blev Vestbredden og Østjerusalem besat af Jordan sammen med Egypten, Syrien og Irak under den første arabisk-israelske krig. Vestbredden blev en del af Jordan. Palæstinenserne her fik jordansk pas og blev betragtet som jordanske statsborgere.

Israel generobrede områderne i 1967 i 6-dages krigen, men først i 1988 erklærede Jordans kong Hussein, at Jordan gav afkald på Vestbredden. I 1973 deltog Jordan – om end mest symbolsk – i

Et beduintelt i ørkenen: Den nuværende kong Abdullah den 2. (th) og hans far Kong Hussein, der regerede Jordan i 47 år.

Oktoberkrigen, der også kaldes Yom Kippur-krigen, fordi angrebet blev sat ind på dagen for den største højtid i jødedommen. Jordan og Israel indgik officiel fredsaftale i 1994.

Kongen har det sidste ord

Formelt er Jordan et konstitutionelt monarki; det vil sige, at regentens magt er begrænset af en forfatning, og at magten udøves af ministre. Men selvom Jordan både har en forfatning og et parlament, så ligger størstedelen af magten reelt hos kongefamilien.

Kongefamiliens slægt har rødder helt tilbage til profeten Muhammed. Overalt i Jordan – på skoler, arbejdspladser, byggepladser, markeder og alle offentlige institutioner – ser man portrætter af den nuværende kong Abdullah den 2. Ofte ses han sammen med sin far Kong Hussein, der regerede Jordan fra 1952 til 1999, og kronprinsen.

Abdullah den 1. blev dræbt ved et attentat i

Soldater på kamelryg: Kong Abdullah den 1. inspicerer kamelkorpset, da han blev indsat som konge af Jordan den 25. maj 1946.

Jerusalem. Hans søn Talal blev konge, men han måtte abdicere efter kun 13 måneder på grund af en psykisk lidelse.

Den nuværende konge, Abdullah den 2., er både statschef og øverstkommanderende for hæren. Han har også udøvende magt, og han har ret til at erklære krig og slutte fred, udskrive eller aflyse valg samt ret til at opløse parlamentet. Han kan også fjerne medlemmer af parlamentets overhus uden regeringens godkendelse. Den ret har han ofte benyttet sig af. Det samme gælder chefer i militæret og i efterretningstjenesten.

Først i 1992 blev politiske partier tilladt. I dag er der mange partier i Jordan, og flere af dem er oppositionspartier. Et af dem er Det Muslimske Broderskabs politiske gren, Islamic Action Front.

En populær dronning

Den siddende konge er gift med den palæstinensisk fødte dronning Rania, som er meget vellidt

blandt jordanerne. Hun deltager ofte i velgøringsprojekter af forskellig art, blandt andet er hun bestyrelsesformand i The Jordan River Foundation, der har børnerettigheder som en af sine mærkesager.

Rania er også et stilikon og et forbillede på den internationale scene, hvilket for eksempel kan aflæses af hendes profil på Instagram, der har 4,5 millioner følgere.

Økonomien er trængt

Jordans økonomi er blandt de mindste i Mellemøsten. Landet har utilstrækkelige forsyninger af vand, olie og andre naturressourcer. Og oven i har krigene og konflikterne i Jordans nabolande haft, hvad Verdensbanken kalder en 'chokeffekt' på økonomien – også på grund af de mange flygtninge, Jordan har modtaget.

Derfor er Jordan afhængigt af at få bistand og lån fra udlandet.

Lige nu er Jordans mest presserende økonomiske udfordring det meget store antal syriske flygtninge, hvoraf omkring 80 % bor i byerne. Der er iværksat flere reformer for at rette op på økonomien, men de er upopulære i befolkningen. F.eks. har staten fjernet de tilskud, der holdt prisen på brød og brændstof nede.

Krigen i Syrien har også ramt den jordanske turistindustri hårdt. I 2010, året inden Det Arabiske Forår brød ud i regionen, havde Jordan over 8 millioner turister. I 2013 var tallet faldet til 5,4 millioner, og i 2017 var antallet nede på 2,8 millioner. Det var dog en lille forbedring i forhold til 2016. Lidt over en halv million af dem er desværre kun endagsturister, som lige krydser grænsen fra Israel for at besøge oldtidsbyen Petra, der er Jordans absolutte topattraktion. Og antallet af endagsturister er stigende.

Før krigens udbrud i Syrien i 2011 var turismen en lukrativ sektor, der skabte mange arbejdspladser med gode lønninger. For eksempel var det ikke usædvanligt, at lærere og professorer arbejdede

som tour-guider, fordi det gav dem chancen for en langt højere indtægt end som statsansatte.

Jordan har heller ikke meget at eksportere. De største eksportvarer er tekstil, kunstgødning, kaliumkarbonat og fosfat, mens importen primært består af råolie, maskiner, transportudstyr, jern og kornprodukter.

Jordans Arabiske Forår

Også i Jordan var der demonstrationer i forbindelse med Det Arabiske Forår, der startede i 2010-11. Her gik folk primært på gaden i utilfredshed med den høje arbejdsløshed, korruption og en stigende inflation.

I sammenligning med demonstrationerne i andre lande forløb Det Arabiske Forår fredeligt i Jordan. Kong Abdullah reagerede på protesterne ved at afsætte tre statsministre på 18 måneder, love reformer og etablere en uafhængig valgkommission. I juni 2018 var der igen demonstrationer i Jordan, som også forløb fredeligt.

Færre turister: Jordans eneste kystby, Aqaba, er stadig et populært mål for både jordanere og vestlige turister. Men efter borgerkrigens udbrud i Syrien er antallet af turist-overnatninger i Jordan faldet markant. Det er hårdt for den jordanske økonomi.

Sådan har Danmark hjulpet

Både nødhjælp og udvikling

Danmark har givet over 2,2 mia. kr. til humanitær indsats i Syrien og nabolandene, siden Syrien-konflikten begyndte i 2011.

Den humanitære indsats omfatter bl.a. uddeling af nødhjælp, genhusning, psykosocial støtte samt støtte til sårbare kvinder og børn. Hjælpen gives via partnere (både FN og danske organisationer), der arbejder i og omkring Syrien.

Men denne akutte nødhjælp står ikke alene. Danmark har også et stigende fokus på, at en del af hjælpen i akutte kriser skal være langsigtet. Indsatsen skal være med til at styrke de ramte befolkningsgruppers muligheder for at klare sig selv på længere sigt.

Dette gælder også for hjælpen til flygtningene i Syriens nabolande. Her fokuserer Danmark på indsatser, der giver bedre beskyttelse, selvforsørgelse og levevilkår – både for flygtningene selv og for de lokalsamfund, der huser dem.

Det drejer sig f.eks. om uddannelse, praktikforløb, jobtræning og opstartshjælp til små virksomheder, så flygtningene bedre kan klare sig selv.

Stabilisering i Syrien

Danmark støtter også indsatser, der handler om stabilitet i Syrien. Vi bidrager bl.a. til minerydning, til det syriske civilforsvar ("De Hvide Hjelme"), det frie syriske politi og til aktører, der arbejder på at sikre materiale til et fremtidigt retsopgør i Syrien.

Det Dansk-Arabiske Partnerskabsprogram

Dette danske program er også en støtte til regionen. Det har fokus på Egypten, Marokko, Tunesien og Jordan. Målet er at fremme god regeringsførelse og økonomiske muligheder, særligt for unge og for kvinder. Kernen er partnerskaber: Danske organisationer, der har en særlig erfaring med bl.a. ligestilling, jobskabelse og frie medier, samarbejder med lignende organisationer i landene.

Masser af bibelhistorie

Jordan er et overflødhedshorn af både ny- og gammeltestamentlige steder og referencer. Mange af de gammeltestamentlige profeter og begivenheder, der er knyttet til Jordan, nævnes også i Koranen og har derfor også stor betydning for muslimer. Her er blot nogle eksempler.

De dæmoniske svin

Ifølge Matthæus-evangeliet var det i Umm Qais (som tidligere hed Gadara) i det nordlige Jordan, at Jesus udførte et af sine mange mirakler, da han uddrev dæmoner fra to gale mænd og forvandlede dem til en flok svin, der herefter løb ned til Genesaretsøen og druknede sig. Søen kendes også under navnene Kinneret sø, Tiberiassøen og Galilæas sø.

Det Forjættede Land

Man kan også besøge højdedraget Nebo. Det var her, Gud viste Moses udsigten ind over Det Forjættede Land efter de 40 års vandring gennem ørkenen. Det land, som israelitterne skulle have, og som skulle flyde med mælk og honning. Fra toppen af Nebo er der på en klar dag da også udsigt til Det Døde Hav, Jordandalen, Israel og Vestbredden. Nebo har været et mål for pilgrimme – det ser man stadig af de udgravede kirke- og klosterruiner og fine mosaikker.

Jesu dåb

Ikke langt fra Jordanflodens udløb i Det Døde Hav ligger Betania på den anden side af Jordan. Det er det sted, hvor traditionen siger, at Jesus blev døbt af Johannes Døberen. Floden er næsten stille-

stående her, og både på den israelske og på den jordaniske flodbred kommer kristne langvejs fra for at blive døbt i det grønne vand.

Sodoma og Gomorra

I Jordan ligger måske også byerne Sodoma og Gomorra, som Gud udslettede, fordi de var fyldt af laster og ondskab. Her blev Lots hustru forvandlet til en saltstøtte, da hun trodsede Guds befaling og vendte sig om for at se tilbage på de brændende byer. Flere steder nær Det Døde Hav er blevet udpeget som de oprindelige Sodoma og Gomorra, men der mangler afgørende beviser. Til gengæld kan man nær byen Safi besøge det sted, hvor Lot og hans døtre skulle have søgt tilflugt og ved Det Døde Hav står en klippefigur, der kaldes 'Lots hustru'.

Livet i Jordan

Amman – Den Hvide By

Når turisterne flyver til Jordan, lander de i hovedstaden Amman. De fleste bliver lidt i byen, f.eks. for at besøge det gamle ruinområde, Citadellet, der ligger midt i byen.

Det sted er da også i sig selv et rammende billede på, hvor mange store kulturer og religioner, der gennem tiderne har sat deres præg på Jordan, og hvordan landet i årtusinder har været et mødested for folk fra hele regionen. Præcis som i dag.

Citadellet anses som et af de steder i verden, der har været beboet i længst tid. Det har været beboet i oldtiden af både assyrerne, babylonerne og perserne – og man kan stadig se flotte ruiner af både et romersk tempel og et kæmpe amfiteater tæt ved, en tidlig byzantinsk kirke og et arabisk Umayyad-palads fra middelalderen.

Citadellet ligger på toppen af Jabal al-Qal'a, en af de syv høje, som det oprindelige Amman blev bygget på. Herfra ser man ud over bakkerne i det moderne Amman, der stadig er en pulserende storby – og en af de vigtigste i Mellemøsten.

Bortset fra nogle få andre historiske ruiner består det meste af Amman af bygninger af nyere dato, der huser hele 4,5 millioner mennesker – eller cirka halvdelen af Jordans befolkning. De fleste af flygtningene fra nabolandene bor også her – overvejende i store fattige bydele, der er labyrinter af trapper, smalle gader og krogede gyder. Det er også i sådan en bydel, hovedpersonen fra årets bog, Månestenen, bor.

I turistbrochurerne kaldes Amman 'Den Hvide By', og her oppe fra Citadellet ser man tydeligt hvorfor: Næsten alle husenes facader er hvide af kalk og cement.

Byen har flere souk'er (markeder). Det største af dem ligger ved Al-Husseini-moskeen i den østlige del af Amman. Området er en blanding af et presenning-overdækket madmarked, et hovedstrøg med små restauranter og tøjbutikker,

Citadellet i Amman: Fra Citadellet og den mægtige ruin af Umayyad-paladset har man en god udsigt ud over den bakkede og labyrintiske hovedstad.

et mylder af smalle butiksarkader og boder med smykker, vandpiber og plastlegetøj.

Den vestlige del af hovedstaden er knapt så spraglet. Det er her hotellerne, de store banker, universiteter, restaurantkæderne og den mere velstillede del af hovedstadens befolkningen har til huse.

Skolerne er pressede

I Jordans skolesystem er der først to års valgfri førskole (førskolen er dog under forandring med en helt ny reform). Herefter er der 10 års obligatorisk grundskole, hvor eleverne optages, når de er seks år. Herefter kan man tage yderlige to år, hvis interessen og egnetheden er der. Det er almindeligt, at drenge og piger skilles ad fra 3. klasse. Der findes også skoler, hvor der kun undervises piger eller drenge. 98 % af børnene indskrives i skolen, og næsten alle i Jordan over 15 år kan læse og skrive.

Men Jordans undervisningssystem er i disse år hårdt presset fra flere sider.

Dels skal systemet finde plads til de hundrede-tusinder af syriske flygtningebørn, der ikke bor i flygtningelejrene. Det har regeringen bl.a. løst ved at indføre "skifteholds-undervisning" på mange skoler, så nogle børn har deres skoledag om formiddagen og andre om eftermiddagen.

Dels er der nu en stigende tendens til, at børn i privatskolerne kommer tilbage til de offentlige skoler. Det skyldes den store nedgang i jordansk økonomi – mange forældre har ikke længere råd til at betale de høje privatskole-takster. Resultatet er overfyldte klasser og ringere kvalitet i undervisningen.

Oven i kræver det en ekstra indsats fra skolernes og lærernes side at integrere de mange syriske børn, selv om både de jordanske og de syriske børn taler arabisk. Nogle syriske børn bliver også mobbet.

Jordans flag stammer fra det revolutionsflag, som blev brugt under Den Arabiske Revolte mod osmannerne.

Beduinliv: Mange af beduinerne i Wadi Rum lever i dag af at tage turisterne med ud at overnatte i komfortable lejre i den røde ørken. På kamel eller i firehjulstrækker.

Fodbold er mest populært

Den mest populære holdsport i Jordan er fodbold, men der spilles også både basketball, håndbold og volleyball. I individuel sport er boksning, taekwondo og svømning de mest udbredte sportsgrene.

Flaget og valutaen

Jordans flag har været officielt siden 1928. Det består af de panarabiske farver, som siges at symbolisere gamle kalifslægter; heraf er rød Hashemitternes farve – Jordans kongeslægt. Flaget stammer fra det revolutionsflag, som blev brugt under Den Arabiske Revolte mod osmannerne under 1. Verdenskrig. Senere blev den syvttakkede stjerne tilføjet, som står for Islams syv vigtigste sætninger.

I Jordan hedder valutaen jordanske dinarer (JOD). En dinar svarer til 8-9 danske kroner.

Sprog og religion

Arabisk er det officielle sprog i Jordan, men der er flere forskellige dialekter, alt efter om man bor i de større byer eller på landet. Beduinerne har også deres egne dialekter. I skolerne bliver der også undervist i engelsk.

Området, der i dag hedder Jordan, har været under både kristen og muslimsk kontrol. Jordan blev kristent i løbet af 300-tallet, og der opførtes mange kirker og klostre, hvis rester kan ses mange steder i landet. I dag er ca. 95 % af befolkningen sunnimuslimer, og kun ca. 2 % tilhører forskellige kristne kirkesamfund.

En ud af tre er ikke jordaner

Næsten en trediedel af indbyggerne i Jordan er nu ikke-jordanere. Og næsten halvdelen af indflytterne fra andre lande er nu syrere. Men næsten hele befolkningen (98 %) har det til fælles, at de er arabere. Ifølge den seneste folketælling fra 2015

boede der 9.531.712 mennesker i Jordan, og de fordelte sig cirka således:

- 6.600.000 jordanere
- 1.300.000 syrere (tallet er usikkert, og kun ca. halvdelen har registreret sig som flygtninge)
- 600.000 egyptere
- 600.000 palæstinensere
- 130.000 irakere
- 30.000 yeminitter
- 20.000 libyere
- 200.000 fra andre lande

Ørkenfolket – beduinerne

Beduinerne eller 'badaw', som de hedder på arabisk (folket fra ørkenen), har igennem tusinder af år lært at overleve i ørkenens barske klima. Der er ikke tal på, hvor mange beduiner, der findes i Jordan, men det er en almindelig antagelse i landet, at størstedelen af de oprindelige jordanere er beslægtet med dem.

For beduinen er familien, klanen og stammen omdrejningspunktet, og værdierne er baseret på gamle æreskoder, der kræver total loyalitet over for klanen og stammen. Denne loyalitet slår også igennem i forhold til kongefamilien, der selv har beduinrødder. Beduinerne er blandt andet tungt repræsenteret i den jordanske hær og beduinledere har flere sæder i parlamentet.

Det er en almindelig accepteret sandhed i landet, at gæstfrihed er en arv fra beduinernes livsstil og traditioner, hvor en ørkenvandrer altid kan regne med at få husly og mad. Denne forpligtelse gælder dog maksimalt tre dage.

Jo længere sydpå i landet man kommer, des flere af de karakteristiske gedehårstelte dukker op i det sandede ørkenlandskab. Teltene er kendt som 'beit al-sha'ar', der slet og ret betyder 'et hus af hår.'

Gæster får te: Som gæst i et jordansk hjem bliver du gerne tilbudt en kop hed og sød te. Den tradition holder beduinerne også i hævd. De brygger den gerne med mynte. Teen går også under kælenavnet 'beduin-whisky'.

Islams fem søjler

Islams fem søjler ('arkan al-Islam al-khamsa') er et fundament i den muslimske tro. De fem søjler er grundlæggende handlinger, som enhver troende muslim har pligt til at udføre for at sikre sig en plads i paradiset.

Den første søjle er trosbekendelsen, på arabisk Shahada: "Der er ingen gud uden Allah, og Muhammed er hans sendebud." Shahada optræder også som en fast del af muezzinens kald til bøn. Muezzinen er den lærde, som kalder til bøn fra minareten på moskéen. Shahada er også en vigtig del af de daglige bønner.

Den anden søjle er bønningen, på arabisk Salat. Bønningen udføres fem gange om dagen. Bederetningen, på arabisk 'qibla', skal være mod Mekka. Bønningen kan udføres hjemme eller i moskeen, når muezzinen kalder til bøn. Inden bønningen skal man udføre et renselsesritual, hvor kroppen skylles med vand. Befinder muslimen sig et sted uden vand, er det tilladt at bruge sand i stedet.

Den tredje søjle er almissen, på arabisk Zakat. Almissen er et symbol på, at denne verdens rigdom er ubetydelig sammenlignet med den sande rigdom, der gives af Allah. Zakat betales også ved ramadanen, hvor der betales et engangsbeløb pr. muslim i en husstand med det formål at bespise en fattig muslim i fastemåned.

Den fjerde søjle er fasten, på arabisk Sawm. Under ramadanen fastes der fra solopgang til solnedgang. Man skal afholde sig fra mad, drikke og sex. Hver morgen startes fasten med en bøn og et måltid, 'suhur'. Ved solnedgang brydes fasten ved 'iftar'-måltidet – ofte sammen med familien. Ramadanen falder på forskellige datoer fra år til år.

Den femte søjle er pilgrimsfærden, på arabisk Hajj. Alle muslimer skal mindst én gang i livet deltage i den store, årlige pilgrimsrejse til Mekka. Men man er fritaget fra denne pligt, hvis man ikke har råd eller er fysisk i stand til det. Pilgrimsfærden er ikke ment som en byrde, men en åndelig renselsesproces.

(Kilde: religion.dk)

De beduiner, der stadig praktiserer nomadetilværelsen, slår lejr et par måneder ad gangen, indtil foderet til kameler, får og geder i området er brugt op. Så er det tid til at gå – eller køre – videre. Ofte holder der en pick-up truck i lejren.

Det romantiske billede af beduinen, der vandrer gennem ørkenen på jagt efter vand og mad til dyrene, er dog kun delvis sandt. Faktisk har de fleste beduiner i dag opgivet – eller er af staten blevet tvunget til at opgive – nomadelivet. Mange beduiner er i dag bosat i byerne, men har måske stadig et telt og nogle få husdyr ikke så langt derfra. "Man kan tage beduinen ud af ørkenen, men man kan ikke tage ørkenen ud af beduinen," som en

ældre beduinleder siger til os, mens han hælder te i glasset.

Flere børn må arbejde

Den internationale arbejderorganisation, ILO, udgav i 2016 rapporten 'National Child Labour Survey'. Tallene viste, at 69.000 børn i Jordan imellem 5 og 17 år arbejder. Heraf har 44.000 et arbejde, der er defineret som farligt. Farligt arbejde omfatter også jobs på byggepladser og på hoteller.

Tallet er en fordobling siden 2007. En del af forklaringen er, at mange af de syriske flygtningebørn må arbejde – når familien er fattig. Men

desuden er den jordanske økonomi så presset, at arbejdsløsheden er steget, og de fleste i Jordan har fået en lavere levestandard; det gælder selvfølgelig mest for de fattigste, for flygtninge og indvandrere fra nabolandene, som f.eks. egyptere. Og så må børnene hjælpe mere til.

Børnearbejdet er synligt både i og uden for byerne. Der er børnene på ladet af papindsamlingsbilerne i Amman. Børn, der sælger alt fra tygggegummi til chokolade, persilleduske og engangsservietter i trafikken. Og så er der børnene, der passer husdyr som får, geder og kameler. Ifølge ILO forekommer der børnearbejde i en hel række sektorer.

Drenge samler pap ind på gaden fra butikker og markeder. Sådan kan de tjene lidt penge til familien.

Mens far har travlt med at bage brød, sørger sønnen for at skære det ud og passe salget i den lille bagerbutik.

Dreng sælger chokolade til bilisterne ved et vejkryds i Amman.

Traditionel gæste-ret: Maqloubeh er en ret af ris, grøntsager og kylling tilberedt i en stor gryde. Navnet betyder 'bunden i vejret'.

Vandtanke på taget: Vand er en knap ressource i Jordan. I større byer får man vand fra tanke, der står på de flade tage.

Håndværk: Dekorering af keramikopper på et håndværkscenter i byen Madaba.

Manglende ligestilling er et problem

Ligestilling for kvinder er et stort problem i det meste af Mellemøsten. Men formelt set er Jordan kommet langt sammenlignet med mange af regionens øvrige lande. Officielt er kvinder politisk ligestillet med mænd, de har kvotesikrede pladser i parlamentet, og forfatningen sikrer dem mod juridisk diskrimination. I praksis er der dog stadig lang vej til fuld og reel ligestilling.

Jordan er trods et højt uddannelsesniveau blandt kvinder at finde i bunden af The Global Gender Gap Index, der hvert år udarbejdes af World Economic Forum. Jordan ligger på 135. pladsen ud af 144 lande.

Kun 14 % af landets kvinder har et job. Men det er ikke kvalifikationer, det skorter på. Ofte er det sociale og kulturelle konventioner, der hindrer, at kvinderne kan være på arbejdsmarkedet.

Mange kvinder må opgive deres job, når de stifter familie, på grund af ufleksible arbejdstider og manglende barselsordninger, børnepasning og transportmuligheder.

I Jordans lovgivning er der også stadig paragraffer, der hindrer ligestilling. Hvis en kvinde f.eks. får et barn med en ikke-jordaner, kan barnet ikke få statsborgerskab og ret til velfærdsydelse. Men i 2017 blev en af de mest kontroversielle love afskaffet. Loven betød, at en voldtægtsforbryder

blev fritaget for straf, hvis bare han giftede sig med sit offer. Afskaffelsen skete efter massive protester og lobbyarbejde fra kvindebevægelsen i Jordan. Kongen bakkede afskaffelsen op – sammen med et smalt flertal i det jordanske parlament.

Vand er en kostbar ressource

Et hurtigt kig ud over enhver større jordansk by vil vise en masse store vandbeholdere på de flade tage.

En gang om måneden bliver beholderne fyldt op af de grønne tankbiler, som kører i pendul-fart. Borgerne betaler en mindre afgift til staten for vandet, og løber man tør, inden måneden er omme, må man købe ekstra vand hos private firmaer. For at kunne drikke vandet, skal det først filtreres i en maskine, som står i køkkenet hos de fleste jordanere.

Jordan er et af verdens tørreste og mest vandfattige lande. Grundvands-reservoarerne er i bund, og der er konkurrence om vandressourcerne, der også skal række til industrien, til landbruget og til opretholdelse af Jordans få vådområder. Landbruget i Jordandalen står alene for 50 % af det samlede vandforbrug, men står kun for 2-3 % af den jordanske økonomi. Samtidig er der tusindvis af illegale brøndboringer, og ledningsnettet er mange steder utæt.

Klimaændringerne vil i de kommende årtier øge Jordans mangel på vand betydeligt. Og allerede nu presser den massive flygtningestrøm fra Syrien vandforsyningen yderligere.

Den jordanske regering forsøger sig med projekter, der kan afsalte havvand fra Det Røde Hav og filtrere spildevand, men det er dyre løsninger, som også kræver et stort udviklingsarbejde sammen med Israel for at kunne lykkes i stor skala.

Håndværk er en gammel tradition

Jordan har mange håndværkstraditioner, der afspejler landets kultur og historie. F.eks. vævede tæpper, mundblæst glas, smykker, sølv, keramik, mosaikker og kurveflet.

I dag består Jordans kunsthåndværk hovedsagelig af små virksomheder og håndværkere – særligt kvinder – i landdistrikterne. I et stærkt mandsdomineret samfund er det mere accepteret, at kvinderne bidrager til familiens økonomi ved at producere kunsthåndværk, end at de møder op på en almindelig arbejdsplads. Flere ngo'er og kooperativer bruger også håndværk til at skabe indtægter for særligt udsatte grupper. Der er dog hård konkurrence på souvenirmarkedet fra importerede varer fra Fjernøsten.

Gammel mosaik: Den berømte Madaba-mosaik viser Det Hellige Land med Jerusalem i centrum og med Det Døde Hav og Jordanfloden oven over. Nu laves der igen mosaikker i Madaba.

Masser af mosaikker

Den lille by Madaba berømt for sine mosaikværksteder og ikke mindst mosaikkortet af det hellige land i byens kirke, der blev lavet i det sjette århundrede for at vise pilgrimme vej til de hellige steder i regionen. Byen er også hjemsted for The Madaba Institute for Mosaic Art and Restoration (MIMAR), hvor mange af Jordans gamle mosaikker bliver restaureret, og studerende lærer kunsten.

Mosaikker er gennem historien blev brugt til at dekorere gulve, vægge og lofter i mange bygningsværker i Jordan – både af romerne, byzantinerne og araberne.

Sandkunst på flaske

På ethvert marked og turistattraktion i Jordan kan man købe små flasker med ørken-motiver, der er

udført i farvede lag af sand. Sandflaskerne blev oprindeligt lavet i Petra og i havnebyen Aqaba ved hjælp af de lokale sandstens naturlige farver. Det siges, at der er 20 naturligt forekommende nuancer. Historien går, at en beduin ved navn Mohammed Abdullah Othman lærte sig håndværket som barn og samlede sit materiale fra nærliggende bjerge og huler. I dag laves sandflaskerne også andre steder i Jordan og med kunstigt farvet sand. Sandflaskerne er dog mere souvenirs end håndværk, men også jordanere samler på dem.

Der ryges igennem i coffee shop'en

Røgfylde coffee shops er en institution i Jordan.

Her drikkes der kaffe og te, her spilles der backgammon og her ryges der cigaretter og den

Sand-souvenir: Flasker med motiver lavet af sand i flere farver er en populær souvenir ved Jordans turistattraktioner.

traditionelle vandpibe, som kaldes enten shisha, nargile eller hubbly bubbly.

Kaffebarerne findes i mange udgaver – fra de helt små lokale til store konceptsteder, hvor der er plads til flere hundrede gæster, og som er fyldt til sidste stol, når der vises – især – spansk fodbold. Da er tågen så tyk, at det kan være svært at følge med i, hvad der foregår på de mange fladskærme.

Traditionelt har det ikke været velanset, at kvinder gik på coffee shop, men i de større byer ser man i dag flere og flere især yngre kvinder sidde på coffee shops og suge den frugtsøde røg ud af shisha'ens plastslange.

I dag har Jordan indført rygeforbud på offentlige steder som hospitaler, skoler, biografer, lufthavne m.m. og gennemført massive anti-tobaks-

10 populære retter

Maqloubeh: Ris, kylling og grøntsager kogt lag på lag i en stor gryde.

Hummus: Blendede kikærter med tahin (sesampasta) og olivenolie.

Ful: Favla-bønner, olivenolie, hvidløg og citron.

Baba ganoush: Grillede og moste auberginer med tahin, yoghurt, paprika og citron.

Falafel: Dybstegte boller af kikærter, kartoffel, urter og krydderier.

Tabouleh: En salat af bulgur, tomat, mynte, bredbladet persille og andre urter.

Meze: En servering af flere små retter.

Shrak: Stort, rundt fladbrød.

Mansaf: Nationalretten med ris, lam og mandler

Knafeh: Desertkage med en lokal type friskost, sirup og nødder.

På indkøb i souk'en: Det overdækkede marked ved den store Al-Husseini moské i Amman bugner af friske varer.

kampagner. Alligevel er der stadig rigtigt mange rygere i landet.

Det jordanske køkken

Også i køkkenet er Jordan et mødested for arabiske kulturer – med masser af inspiration fra Libanon, Syrien, Palæstina og Egypten. Typiske ingredienser er bl.a. auberginer, bønner, tahin (sesampasta), citron, olivenolie, krydderurter, hvidløg, tomater, yoghurt, kikærter, ris og bulgur.

Men én ret anser jordanerne alligevel for deres egen. Nationalretten mansaf består af ris, lam, hakkede mandler, en yoghurt-dressing og fladbrødet shrak. Mansaf serveres i rigelige mængder på store fade, som gæsterne spiser direkte af med fingrene. Mansaf serveres typisk i forbindelse med begivenheder som bryllupper og begravelser, eller

når særlige gæster skal forkæles. Derfor er der flere ritualer, når mansaf'en kommer på bordet: Fadene skal tømmes og værten holder nidkært øje med, at alle får hvad de skal have, inden han selv tager for sig.

En anden populær gæsteret er maqloubeh, der betyder noget i retning af 'bunden i vejret'. Retten består af flere lag ris, kylling og grøntsager, der tilberedes sammen i en stor gryde. Når risene er kogt færdig vender man bunden i vejret på gryden, så den dampende ret lander på et fad.

Desserter og kager er et kapitel helt for sig, og især syrerne er kendt i regionen for at være mestre i at kombinere mandler, valnødder, pistacienødder og tyk sirup i et utal af fristende kombinationer. En særlig lækkerbid er knafeh; en let flydende ostekage med sirup og hakkede pistacienødder.

Jordans nationalret: Mansaf serveres i rigelige mængder ved særlige lejligheder.

Jordans natur

Naturen i Jordan er først og fremmest præget af ørken. 80-90 % af landet er dækket af ørken og stepper med spredte klippeformationer. Mest kendt er Wadi Rum (Månedalen) i den sydlige del af landet. På grund af det karakteristiske røde sand, de tårnhøje sandstensklipper og de smalle kløfter er Wadi Rum en yndet location for film-landskaber, der kan ligne Mars. Wadi Rum og den nærliggende oldtidsby Petra er begge på UNESCOs verdensarvliste. Det var i øvrigt i Petra, at Steven Spielberg optog slutscenen i filmen 'Indiana Jones og det sidste korstog.'

Der er flere klimazoner

Jordan har overvejende et tørt klima, der er præget af lange, varme somre og korte, kølige vintre. Klimaet er påvirket af, at Jordan ligger mellem de arabiske ørkeners tørhed og den subtropiske luftfugtighed omkring det østlige Middelhav. Så selvom Jordan er et lille land, varierer klimaet i de forskellige regioner.

Januar er den koldeste måned med temperaturer på 5-10 grader. August er den varmeste måned. Her kan temperaturen komme op på 40 grader eller mere. Ca. 70 % af nedbøren falder mellem november og marts. Regnskyllene er ofte korte og ret voldsomme – især i den nordlige del af landet,

hvor landskabet er grønt og bakket. Gennem de senere år har Jordan flere gange oplevet oversvømmelser. Ikke mindst i den kuperede og efterhånden meget asfalterede hovedstad Amman, hvor vandet har svært ved at trænge væk.

Uddøde dyrearter får en ny chance

Før i tiden levede den arabiske oryx vildt i ørkenen. Denne hvide antilope, der evner at manipulere med sin kropstemperatur for at overleve de ekstreme varmegrader, har altid været jaget af beduinerne, men udbredelsen af geværer og motorkøretøjer op gennem 1900-tallet betød, at oryxen blev nemmere at nedlægge. Oryxen blev derfor udryddet i Jordan i 1920'erne. Over de næste 50 år led den samme skæbne på resten af Den Arabiske Halvø.

Organisationerne Flora and Fauna International og WWF satte i 1960'erne gang i en redningsaktion, hvor man indsamlede eksemplarer fra zoologiske haver i hele verden. I 1978 fik det jordanske naturreservat Shaumari 11 arabiske oryxer med henblik på at genindsætte arten i dens oprindelige habitat. I dag er de 11 antiloper blevet til omkring 200, men indsatsen tager mange år at fuldføre. Man er uhyre forsigtig og overvåger nøje de genindsatte dyrs adfærd.

Også den nubiske ibex – bjerggeden med de krumme horn, der har det bedst i varme og tørre områder med sparsom vegetation – har indtil for nylig været udryddet i Jordan. I naturreservatet Mujib skulle der i dag være 6-700 hundrede eksemplarer, og i 2016 blev der også udsat 60 af dem i Wadi Rum.

Andre vildtlevende dyr i Jordan er blandt andet arabiske ulve, ørkenræve, sandkatte og mange forskellige reptiler.

Helbredende saltvand

Det Døde Hav er ikke kun et hit blandt turister, det er også et udflugtsmål for jordanerne selv. Denne store indsø udgør en del af grænsen til Israel, er verdens lavest beliggende sted på land, og her er varmt det meste af året. Det Døde Hav bliver tilført vand og sediment fra Jordanfloden, men har ikke noget udløb. Tilsammen betyder det, at der foregår en voldsom fordampning fra overfladen, så indholdet af salt ligger på omkring 33 %. Det er 10 gange højere end i Vesterhavet.

Saltet og det mineralrige mudder fra Det Døde Hav siges at have helbredende effekt på forskellige hudsygdomme, så de store hotelkæder ligger side om side langs kysten i den nordlige ende af søen. Her kan turisterne få mudderbehandlinger

Vejr og vind har eroderet de store sandstens-massiver og efterhånden dannet dybe kløfter i den Unesco-fredede ørken, Wadi Rum.

og opleve den besynderlige følelse af at flyde rundt på ryggen i Det Døde Havs salte vand og passe godt på, at vandet ikke kommer i kontakt med øjnene!

Det Døde Hav er ved at dø

Det Døde Hav er imidlertid ved at tørre ud. Over de seneste 50 år er vandstanden dalet med 15 meter. Og i øjeblikket daler den med hele 1 meter om året. Saltaflejringerne på klipperne taler deres tydelige sprog.

Årsagen er, at mindre og mindre vand fra Jordanfloden når frem til Det Døde Hav. Floden løber gennem Jordandalen, og hele vejen langs floden bruges vandet intensivt af både jordanerne og israelerne til kunstvanding af marker.

Da Det Døde Hav både har stor historisk, miljømæssig og økonomisk værdi, har der i flere år været talt om en storstilet redningsplan – at anlægge en rørledning fra Det Røde Hav i syd til Det Døde Hav. Det vil blive ekstremt dyrt og kræver både internationale sponsorer og et tæt samarbejde mellem Jordan og Israel. Da der med jævne mellemrum opstår diplomatiske kriser imellem de to lande, så går samarbejdet dog trægt.

Der kan godt falde megen regn i årets første måneder, selvom Jordan er et af de lande i verden, der er fattigst på vand.

Saltaflejringerne på kysterne vidner om, at vandstanden i Det Døde Hav nu er hastigt faldende.

Livet i lejren: Alaa og Worods hjem i ørkenen

10-20 % af de syriske flygtninge i Jordan bor i flygtningelejre. Den næststørste af Jordans lejre ligger ved Azraq, 100 km øst for hovedstaden Amman. Her bor 37.000 flygtninge. Over halvdelen af dem er børn. Mød to af dem – og hør om deres hverdag.

13-årige Alaa har lige spist morgenmad, og nu er han på vej hen for at hjælpe sin far i familiens lille tøjbutik på et af Azraq-flygtningelejrens tre markeder. I alt er der ca. 250 butikker i lejren.

Halvdelen drives af flygtningene selv, den anden halvdel af lokale handlende. I butikkerne kan man købe alt fra cykler, kjoler og babyudstyr til søde sager og stegte kyllinger.

En anden mulighed for at holde sig beskæftiget er at udføre frivilligt arbejde eller at deltage i de projekter, som bliver sat i gang af de mange organisationer, som er repræsenteret i lejren.

180 kr. om måneden pr. flygtning

Alaa skal først møde i skole klokken 12, når pigerne er færdige med deres undervisning.

Der er seks skoler i Azraq-lejren, og de drives af

FN's børne-organisation UNICEF og det jordske undervisningsministerium.

En del børn møder ikke op i skolen af sig selv. Men da skolegang er afgørende for børnenes fremtidige muligheder, så arbejdes der løbende på at finde frem til dem og deres forældre, så alle kommer af sted.

FN's fødevareprogram (World Food Programme, WFP) sørger for, at lejrens ca. 9800 elever får et sundt måltid i skoletiden.

De uddeler desuden 240 gram brød om dagen til hver flygtning, der også får 20 jordanske dinarer (ca. 180 kroner) om måneden, som de selv kan købe ind for i lejrens små butikker og supermarkeder.

Systemet fungerer uden kort eller kontanter ved, at den handlende får scannet sin øjeniris. På den

måde fastslår systemet lynhurtigt, hvem personen er, om der er penge på kontoen og gennemfører betalingen.

Vandboringer i ørkensandet

Alaa bor i et af lejrens lidt over 8800 isolerede blikskure. Mens han bor sammen med sin mor, far og tre søskende, har 10-årige Worod kun sin mor.

Worod har veninder i lejren, som hun ofte er sammen med om eftermiddagen, når hun er færdig med først skolen og derefter den understøttende undervisning hos NRC (den norske flygtningehjælp), men hun sørger også for at passe både sine lektier og aftenbønnen med Koranen liggende foran sig på gulvtæppet.

For Worods mor er det vigtigt, at datteren har pænt tøj på, og at hygiejnen er god, så efter

pligterne får Worod et kort bad. Beboerne skal selv hente vand, men da der er 302 vandstationer i lejren, er der ikke langt at gå. Azraq-lejren har to vandboringer. Både vandkvaliteten og forbruget i lejren bliver nøje overvåget. Standarden er 35 liter vand dagligt pr. person, men det gennemsnitlige forbrug er dog noget højere. I Danmark bruger hver person i snit 104 liter om dagen.

Solceller oplader mobilene

Inden sengetid kan Worod godt lide at sidde på en af blikskurets madrasser og se tegnefilm på det lille tv. Det kan lade sig gøre herude i ørkenen takket være et enormt solcelleanlæg, som stod

klar i 2017. Det forsyner nu store dele af lejrens beboere med strøm nok til et køleskab, en ventilator og et par lamper. De kan også få opladt mobiltelefonerne, så de kan være i kontakt med venner og familie, som er i Syrien, i Jordan eller andre lande.

Hvor længe Alaa, Worod og deres familier skal blive boende i Azraq-lejren, er der ingen, som tør at spå om.

Imens forsøger FN's Flygtningeorganisation UNHCR og mange hjælpeorganisationer – bl.a. Dansk Flygtningehjælp – at forbedre hverdagen for flygtningebørnene, så de kan få en så normal barndom som muligt både i og uden for lejrene.

Så stor er Azraq-lejren

- Den dækker et areal på 14,7 km².
- Den ligger 90 km fra grænsen til Syrien.
- 54.000 syriske flygtninge har hjemsted i lejren. Heraf bor ca. 37.000 i selve lejren. Resten har fået tilladelse til at tage ud i Jordan for at arbejde eller studere i en periode.
- Azraq-lejren åbnede i 2014 for at aflaste Jordans store Zaatari-lejr, hvor der bor 80.000 flygtninge.

Årets projekt 2018: Syriens børn skal smile igen

I år går overskuddet fra Børnenes U-landskalender til Dansk Flygtningehjælps projekt, der skal hjælpe syriske børn med at få en så normal hverdag som muligt, selv om de lever som flygtninge i Syriens nabolande Jordan, Libanon og Tyrkiet. Her fortæller Dansk Flygtningehjælp selv om ideen bag årets projekt.

Siden 2011 har der været borgerkrig i Syrien, og krigen har tvunget over halvdelen af landets befolkning til at flygte fra deres hjem. Over fem millioner syrere – omkring halvdelen af dem børn – har søgt tilflugt i nærområderne i Jordan, Libanon og Tyrkiet, hvor de nu bor som flygtninge.

Af alle lande i verden har disse tre lande nu flest flygtninge i forhold til indbyggertal, og det massive antal flygtninge presser landenes ressourcer voldsomt. Der er derfor ikke meget hjælp til de syriske flygtningebørn, der kæmper med hjemve og traumer fra krigens rædsler. Mange af dem går ikke i skole, enten fordi de er for traumatiserede, fordi der ikke er plads i nærområdernes overfyldte skoler, eller fordi deres forældre ikke har råd til at sende børnene i skole.

Støtte til de syriske flygtningebørn

Før krigen i Syrien brød ud, havde de fleste syriske børn et normalt liv med en hverdag, der mindede om danske børns; med skole, venner og fritidsaktiviteter. Dansk Flygtningehjælp vil bruge overskuddet fra årets U-landskalender til at hjælpe syriske flygtningebørn i nabolandene med igen at få en så normal hverdag som muligt.

Det vil foregå i Dansk Flygtningehjælps lokale centre, hvor der i forvejen er en række tilbud til både flygtninge og udsatte lokale børn og familier. Det er vigtigt for lokalområderne med mange flygtninge, at der også er tilbud for den fattige eller udsatte del af den lokale befolkning, fordi de i

høj grad også bliver påvirket af de mange flygtninge. De må kæmpe om de samme få jobs og knappe ressourcer i området.

Når lokale og flygtninge mødes i samme medborgerhus og lærer hinanden at kende, er det også med til at forebygge, at der opstår spændinger og fjendskab mellem dem.

Håndtering af traumer og lektiehjælp

U-landskalender-projektet vil støtte børnene på flere måder.

For det første vil de gennem leg og læring i et trygt rum få hjælp til at opbygge personlige og sociale kompetencer til at håndtere deres traumer og svære situation. For det andet vil de få lektiehjælp og skolevejledning. Og for det tredje vil forældrene få rådgivning om, hvad de kan gøre for at styrke deres børns trivsel. Formålet med projektet er at hjælpe flygtningebørnene med igen at få en god hverdag med skolegang, venner og fritidsaktiviteter, så der ikke tabes en hel generation af syriske børn på grund af krig og flugt.

Dansk Flygtningehjælp er en international humanitær organisation med flere end 7000 ansatte i mere end 35 lande verden over. Dansk Flygtningehjælp har støttet flygtninge siden 1956 og er en af verdens mest erfarne og respekterede organisationer på sit område.

Fakta om projektet

Årets projekt hjælper syriske flygtningebørn i Jordan, Libanon og Tyrkiet.

- **11.500 børn** vil få psykosocial støtte. Det styrker deres sociale kompetencer og hjælper dem med at håndtere deres traumer og situation som flygtning.
- **5400 børn** vil få lektiehjælp og/eller skolevejledning, så de lettere kan genoptage en afbrudt skolegang.
- **5400 familier** vil få rådgivning med fokus på at øge trivslen i hele familien. I nogle familier er det helt nødvendigt for at børnene kan udvikle sig positivt og få en god hverdag.
- **1.480 forældre** vil få rådgivning om, hvordan de bedst kan hjælpe deres børn og støtte deres udvikling.
- **400 særligt udsatte** flygtningefamilier vil få økonomisk støtte til at dække akutte behov. Det kan være enlige mødre med mange børn eller familier med handikappede børn.

Et nyt hjem til Abdallah

Abdallah og hans familie flygtede fra Syrien i 2013. I Syrien levede de et liv, hvor der både var overskud menneskeligt og økonomisk. Men krigen gjorde faren invalid, og pengene forsvandt. Familien fandt tryghed i Jordan. Her genoptog Abdallah sin skolegang. Han er 13 år og skulle gå i 6. klasse, men går kun i 4. Årene med krig umuliggjorde skolegang.

"Mit bedste fag er gymnastik. Det har vi hver mandag. Det er allerbedst, når jeg spiller sammen med min bedste ven Abdel," fortæller Abdallah Khasharfeh.

I sin fritid kommer Abdallah på Dansk Flygtningehjælps medborgercenter i Amman. Her deltager han i børneaktiviteter, som skal hjælpe ham til at genfinde glæden, nyde sin barndom og få bedre mulighed for at vokse op til at blive et velfungerende menneske trods den baggage, som krigen har givet ham.

"Jeg er vild med at spille teater. Inden jeg begyndte her, havde jeg aldrig stået på en scene, men jeg fandt ud af, at jeg er rigtigt god til det. Når jeg spiller teater eller spiller fodbold, føler jeg mig glad."

Det er børn som Abdallah, der får hjælp af overskuddet fra årets U-landskalender.

Abdallah har taget sin flotte fodboldtrøje på og står her sammen med familien i den smalle gyde foran deres nye hjem i Amman.

Foto: Lene Vendelbo

Borgerkrigen i Syrien

Her får du det hurtige overblik, så du kan svare på spørgsmålene i klassen: Hvordan opstod borgerkrigen i Syrien, hvad er en flygtning, og hvorfor har de det svært?

Du får hovedlinjerne tegnet op, sådan som Dansk Flygtningehjælp ser det – ud fra deres erfaring fra arbejdet med Syrien og med flygtninge verden over. Dansk Flygtningehjælp står for U-landskalenderens hjælpeprojekt i 2018.

Det Arabiske Forår var en serie af folkelige demonstrationer i flere arabiske lande, og det blev også optakten til borgerkrigen i Syrien. Demonstrationerne begyndte i december 2010 og handlede blandt andet om krav om mere demokrati. I Tunesien og Egypten medførte demonstrationerne, at præsidenten eller regeringen måtte gå af.

I Syrien blev det forsøgt at lave lignende demonstrationer. I marts 2011 udviklede situationen sig dramatisk, da syriske styrker skød mod en demonstration og dræbte fire personer. I dagene efter gik tusindvis af syrere på gaden i protest, men de syriske styrker slog demonstrationerne ned med stigende brutalitet, og endnu flere demonstranter blev dræbt.

I august 2011 blev Syriens præsident Bashar al-Assad opfordret til at træde tilbage af lederne af USA og EU. Det skete ikke, og konflikten fortsatte. En række oprørsgrupper gik sammen under navnet Den Frie Syriske Hær, og de angreb i 2012 landets største by Aleppo. Herfra udviklede konflikten sig til en borgerkrig, og i 2013 gik den islamistiske gruppe Islamisk Stat også ind i krigen.

I dag er der mange lande, der støtter de stridende parter. Syriens regering får støtte fra bl.a. Rusland og Iran, mens Syriens oprørere får støtte fra bl.a. USA og Tyrkiet.

Ingen ved præcist, hvor mange menneskeliv krigen i Syrien har kostet. Man vurderer, at omkring en halv million er døde. Samtidig er omkring 11,7 millioner mennesker – over halvdelen af Syriens befolkning – blevet tvunget til at flygte fra deres hjem. Omkring 5,6 millioner er flygtet ud af landet, mens resten lever som internt fordrevne i Syrien.

Syriske familier vandrer gennem ørkenen
med det, de kan bære af deres ejendele, for at komme i sikkerhed i et naboland.
Foto: ©UNHCR/Jared Kohler

7 spørgsmål om flygtninge og Syrien

Hvad er en flygtning?

En flygtning er et menneske, der er forfulgt på grund af race, religion, politiske aktiviteter eller lignende, og som derfor har forladt sit land. En flygtning risikerer at miste livet, blive fængslet, tortureret eller at få krænket sine menneskerettigheder på anden vis i hjemlandet.

Hvor mange mennesker er på flugt?

Omkring 68,5 millioner mennesker er på flugt verden over. Det er det højeste antal, siden man begyndte at registrere flygtninge efter Anden Verdenskrig. Ca. 40 millioner af dem er flygtet til andre dele af deres eget land. Dem kalder man 'internt fordrevne'. Ca. 25,4 millioner er flygtet til et andet land, mens de resterende 3,1 millioner er i gang med at søge asyl i et nyt land.

Hvor bor menneskene på flugt?

Mere end 90 procent har søgt tilflugt i nærområderne – det vil sige, at de er flygtet til enten andre områder af deres eget land eller til et naboland. Af de mennesker, der er flygtet til et andet land, bor 31 % i Afrika, 21 % i Asien, 17 % i Tyrkiet, 14 % i Mellemøsten, 14 % i Europa (udover Tyrkiet) og 3 % i Syd, Central- og Nordamerika.

Hvor kommer flygtningene fra?

Det rekordstore antal mennesker på flugt skyldes en række konflikter og kriser verden over. Mange af verdens flygtninge kommer fra blot fem lande: Syrien (6,3 mio.), Afghanistan (2,6 mio.), Sydsudan (2,4 mio.), Myanmar (1,2 mio.) og Somalia (1,0 mio.).

Hvilke lande har den største andel af flygtninge?

I forhold til indbyggertal er Libanon, Jordan og Tyrkiet de lande i verden, der har taget imod flest flygtninge. I Libanon udgør alene de registrerede syriske flygtninge 16,4 % af landets befolkning. I Danmark udgør alle flygtninge 0,6 % af befolkningen.

Hvad er forskellen på indvandrere og flygtninge?

En flygtning forlader sit land på grund af forfølgelse, mens indvandrere er rejst af egen fri vilje eller på grund af dårlige levevilkår i hjemlandet.

Hvorfor kan flygtningebørn have det skidt?

Man mener, at omkring 30-45 % af flygtningene i Danmark er traumatiserede. Hos nogle forsvinder symptomerne efter en tid. Traumatiske oplevelser for flygtningebørn kan f.eks. være:

- At forældre eller nære slægtninge er døde
- At være udsat for eller at have overværet vold eller overgreb
- At skulle leve adskilt fra sin familie i længere tid
- At have deltaget i krigshandlinger
- Fattigdom og nød på grund af krig
- Selve flugten

Overblik over alle materialets muligheder

Årets to bøger

- Elevbogen og lærervejledningen

Elevbogen rummer mange elementer, der alle kan bruges i elevernes arbejde. Først og fremmest Bodil El Jørgensens fortælling "Månestenen". Men der er også tre små læselet-eventyr og en masse små faktatekster i form af ordforklaringer, billedtekster og faktasider. Bogen er rigt illustreret med fotos og tegninger. Elevbogens fortællinger findes også på hjemmesiden som lydbøger og som skærmbøger med oplæsning til de læsesvage.

Lærervejledningen rummer alt, hvad du har brug for, til at forberede et kort eller langt forløb.

Faktasektionen forrest giver dig solid baggrund om livet i Jordan, så du kan fortælle i klassen. Vejlednings-sektionen bagerst giver dig et godt overblik over de moduler, du kan bygge dit forløb op med. Plus tips og vejledninger til at arbejde godt med de to interaktive web-værktøjer.

Lærer-universet

- med Filmbank og Opgavebank

Inde under "For lærere" på hjemmesiden ligger alle de materialer, du skal bruge til forløbene.

Opgavebanken rummer alle opgaverne som PDF-ark, der er lige til at printe ud. De giver detaljeret vejledning til hver enkelt opgave. Der er også masser af leg, bevægelse og kreativitet.

Filmbanken rummer samtlige film til materialet, lige klar til afspilning. Se også film-oversigten på side 2 i her lærervejledningen.

Billedbanken: Tematiske fotoserier fra bl.a. elevbogen og lærervejledningen. Brug dem til at vise, mens du fortæller, eller til dine egne aktiviteter.

Andre værktøjer: Du finder også bøgerne som PDF'er, ekstra indsigt om bl.a. U-landskalenderen samt gratis adgang til tidligere års materialer.

Opdag Jordan

- og websitets andre sider med viden til børn

Denne sektion af hjemmesiden kan bruges uden UNI-Login. Brug den som introduktion til forløbet – eller send eleverne på opdagelse på egen hånd.

Opdag Jordan er hovedsiden, hvor eleverne får et bredt indblik i årets land og børns liv dér – gennem film, infografikker, billedserier og quizzer. Her ligger også "Månestenen" og de tre små eventyr som skærmbøger med oplæsning, hvor svage læsere kan læse/lytte-træne. Der er også små faktabøger om spændende emner for lidt stærkere læsere.

De andre sider kan særligt interesserede elever finde som små links i toppen. Her er en samling af ekstra DR-film fra Jordan og om syriske flygtninge. Der er artikler om årets hjælpeprojekt og om U-landskalenderen. Her er også adgang til fortællingerne som lydbøger.

Husk også de spændende digitale opgaver:

Virtual reality-forløb

- Se verden med en flygtnings øjne

Et mini-forløb, der er lavet af Dansk Flygtningehjælp. Centrum i forløbet er virtual reality-oplevelse, hvor man kommer tæt på livet som flygtningebarn i storbyen Amman og ser hvordan de bor.

3.-5. klasse kan opleve det som rigtig VR. De kan se det på tablets eller på deres smartphones (med en særlig app) i de papbriller, I fik med klasse-sættet. Her går eleverne selv på opdagelse, skal foretage valg og kan se sig omkring til alle sider.

I 1.-2. klasse kan I se uddrag fra VR-oplevelsen som 360 graders-film, hvor man på SmartBoard eller computer også kan "dreje sig rundt" for at se sig omkring. Opgaverne handler om at reflektere over, hvad et hjem er. Hvad er det vigtigste i et hjem? Og hvordan kommer man i gang med at lege, grine og danse igen, når man er ked af det, efter at have flygtet fra krigen og sit gamle liv?

Niveau: Både til 1.-2. klasse og til 3.-5. klasse.

Lav flotte fotonoveller

- med billeder, tekst og lyde fra Jordan

Et af materialets to vigtige web-værktøjer til at løse opgaver og lade eleverne selv formidle om alt det stof, som eleverne oplever undervejs.

Eleverne laver flotte fotonoveller i syv trin. Til hvert trin vælger de et billede, skriver billedtekst og pynter evt. med en lydkulisse fra et bibliotek af lyde fra Jordan. Arbejdet er enkelt, fagligt og stramt struktureret. Alt hvad eleverne skal bruge, ligger klar inde i web-værktøjet.

Eleverne skal til hver fotonovelle løse en bestemt opgave ved at researche, tage noter og formidle sin besvarelse i de syv trin - ud fra guidende spørgsmål. Der er tre faglige temaer at vælge mellem, som retter sig til Dansk og N/T, og i hvert tema er der 2-3 opgave-emner. Resultatet kan man vise frem for klassen eller forældrene.

Niveau: Primært til 1.-3. klasse, men har i flere år været populært helt op til 4.-5. klasse.

Byg en digital kalender!

Børnenes Egen U-landskalender til forældrene

Også her laver eleverne en digital produktion, der ser godt ud og har masser af faglighed:

En digital låge-kalender, hvor der gemmer sig viden om årets land bag hver låge - i form af foto, overskrift og billedtekst. Kalenderen skal laves til en målgruppe, f.eks. forældrene eller en venskabsklasse. Modtagerne får adgang til at se kalenderen på computer eller mobil, hvor de kan åbne lågerne. De kan også sende den videre.

Med 4, 7, 12 eller 24 låger (det behøver ikke at være en julekalender!) skal eleverne fortælle om de vinkler på årets land, de synes er vigtigst. De researcher, skriver, vælger og disponerer. Værktøjet er meget nemt at bruge. I kan udbygge arbejdet med et mini-forløb, der lærer eleverne en masse om kommunikation.

Niveau: Primært til 3.-5. klasse, men kan også bruges med små elever i en forenklet proces.

Intro: Så nemt vælger du et godt forløb

Start med grundforløbet - og supplér så frit med moduler til de fag, du gerne vil inddrage.

Så nemt er det at komme i gang. Til alle fag er der gode fag-opgaver, der er tilpasset 1.-2. klasse og 3.-5. klasse. Der er også masser af sjove aktiviteter og to gode web-værktøjer, hvor eleverne laver flotte produktioner.

På de kommende sider får du overblik over, hvordan du sammensætter et forløb, der passer til din tid, dine fag og klassetrinnet.

Alle opgaverne og alle materialer som film og billeder m.v. ligger samlet og klar til brug i lærer-universet på hjemmesiden.

Et grundforløb - plus fagmoduler

Først får du et forslag til et grundforløb. Det introducerer eleverne for Jordan som land og for de syriske flygtninge. Samtidig kommer I godt i gang med elevbogen 'Månestenen'.

Derefter får du overblik over de byggesten, du kan supplere forløbet

med efter eget valg. Det er en række faglige moduler med tilhørende opgaveark. Det kan f.eks. være læseteater, kommunikation, mad, leg, bevægelse, sjove matematik-grublere eller forsøg i Natur/teknologi.

Du kan også lade dine elever lave deres egne fotohistorier eller en digital lågekalender med viden i, som de kan sende til familien.

I år har Dansk Flygtningehjælp suppleret med et mini-forløb, hvor I ser de syriske flygtningebørn i Virtual Reality og bruger de VR-briller, som følger med årets materiale.

Klassetrin: Måltrettet 1.-5. klasse

Du kan se på hvert opgaveark, om aktiviteterne er målrettet 1.-2. klasse eller 3.-5. klasse. Mange skoler bruger også materialet i 0. og 6.

De fleste opgaver rummer differentierede aktiviteter til både de yngre og de ældre elever. Og både opgaver med og uden IT. På de næste sider får du et hurtigt overblik.

Hvilke fag?

I år primært til Dansk og N/T. Men der er også opgaver til Billedkunst, Idræt, Håndværk & design, Hjemkundskab og Matematik.

Hvor længe og hvornår?

Mange laver en fagperiode på 2-6 uger i et eller flere fag. Eller 1-2 fulde emneuger. Materialet er lavet, så det kan genbruges – på alle tider af året.

Hjemmesiden fremover

Hjemmesiden forbliver tilgængelig i flere år frem med alle materialer på: 2018.u-landskalender.dk.

Bevægelse og praktisk-musisk

Opgaverne rummer masser af bevæ-

gelse og praktisk/kreative aktiviteter, der handler om temaerne.

Grundidéen: Engagement og høj faglig relevans

Vi prøver i alle dele af materialet at tilstræbe høj fag-faglighed og didaktisk kvalitet – samtidig med at skabe en spændende og engagerende oplevelse for eleverne.

Derfor er alle materialets opgaver og aktiviteter udviklet, så de understøtter vigtige målpar i fagene og klassetrinene.

I hver opgave finder du de mål, der understøttes – plus forslag til læringsmål og tegn på læring for klassen. Bagerst i bogen finder du et skema med overblik over alle mål – og hvilke opgaver de gælder.

Didaktisk metode: Alt i materialet lægger op til, at eleverne selv skal undersøge, observere, danne hypoteser og formidle stof – altså en tilgang, der passer godt med Forenklet Fælles Mål. Materialet arbejder også i meget høj grad med Det 21. århundredes kompetencer.

Gode råd til lærere: Har du flygtninge i klassen?

Vil du gerne blive klogere på, hvordan du håndterer et flygtningebarn, som har oplevet voldsomme ting? Eller vide mere om at undervise i barske emner som flygtninge? Så kan du finde inspiration i Dansk Flygtningehjælps to publikationer "Flygtningebørn i folkeskolen" og "Børn af krig og fred". De ligger på www.udsatteflygtninge.dk/materialer.html.

Du kan også få gode råd i disse to artikler: "Fem gode råd til at tackle traumer i klasselokalet" på www.folkeskolen.dk. Og "7 gode råd til dig, der arbejder med flygtningebørn" på www.fagbladetfoa.dk. Endelig er der pædagogiske redskaber på portalen www.flygtningebørn.dk.

Sådan forbereder du dig

- Dan dig et overblik over materialet:** Kig i elevbogen, og tjek hjemmesiden (2018.u-landskalender.dk). Kig både på den introducerende side til elever ("Opdag Jordan"), de to web-værktøjer og selvfølgelig lærer-universet med opgavebank, filmbank og billedbank.
- Hvis du vil klædes på med ekstra fakta,** så du kan svare på elevspørgsmål, kan du læse fakta-kapitlerne her i lærervejledningen.
- Tjek opgaverne ud:** Alle opgaverne er beskrevet grundigt i opgaveark i lærer-universet. Du kan også åbne dem som en samlet PDF, hvis du vil bladre hurtigt ned igennem dem.
- Sammensæt dit forløb og skaf evt. materialer:** Læs evt. de vejledende kapitler og byg det forløb, der passer. Fremskaf evt. computere og materialer til N/T-forsøg og praktiske opgaver.

Masser af læsetræning – med og uden støtte

- Elevbogens lange historie** kan læses af gode læsere.
- De tre små historier** i elevbogen er letlæsning med lavt lix.
- Skærm-bøger med oplæsning til svage læsere:** Både fortællingen Månestenen og de tre læselet-eventyr ligger som skærm-bøger på hjemmesidens "Opdag Jordan". Her kan eleverne læse/lytte-træne ved at bladre i teksten side for side – og få den læst højt.
- Lydbøger:** Hør fortællingen og de tre små eventyr som lydbøger, oplæst af Peter Mygind. De ligger også på hjemmesiden.
- Faglitterære tekster** findes i små bidder overalt på hjemmesiden og i elevbogens mange faktabokse og billedtekster.
- Læsestøtte i web-værktøjerne:** Svage læsere kan få læst fakta-teksterne højt i begge værktøjer. I fotohistorie-værktøjet kan de også få læst instruktionerne højt.

Grundforløbet i 6 trin: Velkommen til Jordan

Formålet med grundforløbet er at få "sat scenen" for eleverne. De får en bred forståelse af Jordan som land – både geografisk, historisk og kulturelt. Desuden får de introduceret dagliglivet for forskellige børn, krigen i Syrien, og hvad det vil sige at leve som flygtning.

Alle opgaver - både den til grundforløbet og de mange fagopgaver - ligger klar til dig som opgaveark i Opgavebanken i hjemmesidens sektion for lærere.

Grundforløbet tager udgangspunkt i at arbejde med elevbogen 'Månestenen' af Bodil El Jørgensen og hjemmesiden 'Opdag Jordan' og en del af materialets film.

Du har rig mulighed for at supplere forløbet med de faglige og kreative moduler, som du finder en beskrivelse af på efterfølgende sider. Dem kan du skyde ind undervejs eller bagefter. Som det passer bedst i din planlægning.

1. HVAD ER BØRNE- NES U-LANDSKALENDER?

Indled med at fortælle om Børnenes U-landskalender og årets projekt.

- Børnenes U-landskalender er en

julekalender. Overskuddet fra selve kalenderen går til et projekt i årets land.

- I år er det Dansk Flygtningehjælps projekt, der skal hjælpe syriske flygtningebørn i Jordan, Tyrkiet og Libanon.
- Børnenes U-landskalender er også et stort skoleprojekt for danske børn. Hvert år er der en ny forfatter, som skriver en spændende historie, og på hjemmesiden er der masser af film og andre muligheder for at lære noget om årets land.
- Omkring 200.000 danske børn læser bogen og arbejder med de mange opgaver.

2. INTRODUKTION TIL JORDAN

Nu kan du fortælle om landet Jordan. Du er godt klædt på, hvis du har læst fakta-afsnittet her i lærervejledningen.

Vis intro-filmen 'Velkommen til Jordan' – og evt. den sjove musikvideo med Isabel fra Ramasjang. Du finder dem på hjemmesiden, både i Filmbanken og på 'Opdag Jordan'.

Forslag til den første samtale:

- Hvor ligger Jordan? Brug evt. Google Earth eller det zoom-bare kort på 'Opdag Jordan'.
- Hvordan ser landet ud oppefra? 80-90 % af Jordan består af ørken. Lever der mennesker i ørkenen? Hvilke dyr og planter lever der mon i ørkenen?
- Jordan ligger i Mellemøsten og har flere nabolande. Har I hørt om nogle af dem?
- Jordan har kun 26 km kyst ud til Det Røde Hav. Hvilke andre lande ligger ud til det hav?
- Jordan ligger også ud til Det Døde Hav. Har I hørt om Det Døde Hav? Hvad er der særligt ved Det Døde Hav?
- Jordan er et ungt land med meget gamle rødder. I tidens løb har flere store riger hersket i området – også europæiske. Fortæl f.eks. kort om grækerne, Romerriget og Osmannerriget.
- I Jordan er langt de fleste muslimer, men der er også kristne. I meget gamle dage var der mange kristne, og en del af Bibelen foregik her.
- Jordan er et arabisk land. Gennem tiden har Europa og landene omkring Jordan udvekslet mange gode ideer. I oldtiden lærte de os f.eks. om landbrug og skrift. Der bor også mange i Danmark, der stammer fra de lande – kender du nogen?

- Der har været krig i flere af Jordans nabolande. Derfor er Jordan et land, der tager i mod rigtig mange flygtninge. Det gør lande som Libanon og Tyrkiet også. Siden 2011 er kommet over en million syriske flygtninge til Jordan. Omkring halvdelen af dem er børn.

Vis filmen Her er 'Alaa og Worod'.

Den ligger i Filmbanken og på 'Opdag Jordan'. Hvad lagde eleverne mærke til? Berør f.eks.:

- Krigen i Syrien. Hvordan opstod den, hvor længe har den varet?
- I Jordan er der ca. 1,3 mio. syriske flygtninge. Nogle (ca. 20 %) bor i flygtningelejre.
- Hvordan ser der ud i en flygtningelejr?
- Hvad laver børnene i en lejr?
- De fleste flygtninge (80 %) bor inde i selve Jordan.
- Mange syrere er flygtet til lande i Europa. Nogle til Danmark.
- Kender I nogen syriske børn, f.eks. på skolen? Inddrag evt. de syriske elever: Hvad lagde de særligt mærke til i filmen?

3. BRUG 'OPDAG JORDAN'

Præsenter eleverne for hjemmesiden og vis nogle af elementerne på siden 'Opdag Jordan', der giver dem viden gennem quizzer, billedserier, film, faktabøger, infografik, skærmbøger med læsestøtte m.v.

1.-2. KL 3.-5. KL 2 lektioner

OPG. 1: Opdag Jordan

1.-2. klasse: Udvælg på forhånd nogle elementer fra 'Opdag Jordan', og arbejd med dem i fællesskab. Det kan f. eks. være 'Fakta om Jordan', udvalgte billedserier og Kamelquiz. Vis dem også, at man kan læse bogens historier med læsestøtte.

3.-5. klasse: Lad dem nu selv gå på opdagelse og finde oplysninger om Jordan.

4. LÆS ELLER HØR ELEVBOGEN

Nu kan I komme tæt på dagliglivet i Jordan og på livet for de syriske flygtningebørn gennem Månestenen af Bodil El Jørgensen.

Hvis jeres forløb har fokus på naturfag eller på andre fagligheder i Dansk end lige læsning, kan I sagtens "nøjes" med at bruge den som en god fortælling. I kan også høre den som lydbog oplæst af skuespiller Peter Mygind, eller du kan læse den højt i klassen.

I Opgaveark 2 finder du en række forslag til klassesamtaler til hvert kapitel. Arbejder I mest med Dansk og vil dybere ned i læsetræning og i fortællingens univers, så se også de ekstra tips og opgaver til samtaler, genfortælling og læseteater på næste side under Dansk.

Start evt. med at se den lille film, hvor bogens forfatter, Bodil El Jørgensen, fortæller om sin tur til Jordan, da hun skrev 'Månestenen'. Den ligger i Filmbanken.

5. BRUG ELEVBOGENS FAKTA

Der er mange sjove og spændende fakta i ordforklaringerne, i billedteksterne og på de tre faktaopslag bagerst i elevbogen. Alt det kan eleverne bruge til at finde inspiration og viden, når de skal arbejde med opgaverne og eventuelt lave fotohistorier eller deres egen digitale lågekalender.

6. SE DE GODE DR-FILM

I år får du flere rigtig fine serier fra DR, der går tæt på Jordan som land og flygtningene fra mange vinkler og med nogle af de bedste børneværter.

Isabel på eventyr:

På opdagelse rundt i hele landet og får hjælp fra nogle af de seje børn. Klassetrin: Primært 0.- 1. klasse, men kan også appellere til lidt ældre.

Base Boys i Jordan:

Morgan og Isa fra BaseBoys møder nye, unge venner, og vi oplever landet gennem deres øjne. Klassetrin: Alle kan være med.

Store Nørd i Jordan:

Med fuld fart over feltet undersøger han landet og naturfænomenerne. Klassetrin: Alle kan være med.

Ultra Nyt - Min flugt til Danmark:

I børnehøjde kommer vi helt tæt på en række børn, der er flygtet fra deres land til Danmark. Klassetrin: Primært for 2.-5. klasse.

NB: Læs mere om filmene på side 2

Dansk

Du finder gode, danskfaglige aktiviteter overalt i materialet. Aktiviteterne i **Grundforløbet** (se forrige side) knytter også direkte an til de faglige mål til klassetrinene.

Og så er der selvfølgelig kernefaglighed i at arbejde nærmere med læsningen af elevbogen **Månestenen**, i at lave digitale **fotohistorier** og i at lave en interaktiv **'Børnenes Egen U-landskalender'**, ligesom **kommunikationsforløbet** fokuserer på at arbejde kreativt med en række mål op til 5.-6. klassetrin.

Endelig inddrager også Dansk Flygtningehjælps **VR-forløb** 'Se verden med en flygtnings øjne' danskfaglige mål på flere klassetrin.

1.-2. KL 3.-5. KL 1-8 lektioner

Arbejd med læsetræning i Månestenen

Elevbogen inviterer til at fordybe sig danskfagligt og arbejde med læsetræning. Se mere om læsetræning på side 31. Bogen rummer masser af stof tilpasset forskellige behov:

Historien Månestenen er tiltænkt selv læsning fra 3. klasse. Eleverne kan læse hele bogen selv (svage læsere kan finde den som skærm bog med oplæsning på hjemmesiden) – eller I kan veksle mellem højt læsning og selv læsning.

De tre små eventyr er let læsning, beregnet til de mindste klassetrin. Her har Bodil El Jørgensen hentet inspiration fra 1001 Nat og figuren Joha, der optræder i mangfoldige lokale børnefortællinger.

Små fakta-tekster er der mange af. Stop op undervejs, og læs faktaboksene, der forklarer svære ord og kulturforhold i teksten – og billedteksterne, der giver ekstra viden.

Saml op for hvert kapitel, og giv plads til gode samtaler. De kan tage udgangspunkt i fortællingen, i billederne og i de tre læse-let eventyr, som har almenmenneskelige pointer. Du kan evt. lade eleverne lave en tegneserie om handlingen i ét kapitel. Så kan I tale om tegningerne, når kapitlet samles op.

1.-2. KL 3.-5. KL

OPG. 2: Forslag til samtale

I dette opgaveark kan du som lærer finde inspiration til samtalerne om hvert enkelt kapitel i Månestenen.

1.-2. KL 3.-5. KL 2 lektioner

OPG. 3: Genfortæl

Her finder du et udklipsark med billeder fra Månestenen. Dem kan du bruge på forskellig måde til en øvelse, hvor eleverne skal genfortælle handlingen.

I 1.-2. klasse klipper eleverne billederne ud og genfortæller i små grupper historien ud fra de billeder, de har valgt. Fortællingen skal have en begyndelse, en midte og en slutning. Eleverne skal også beskrive og tolke stemningerne.

I 3.-5. klasse skal de udvælge få billeder, placere dem på en tidslinje og genfortælle historien fra en af karakterernes synsvinkel.

1.-2. KL 2 lektioner

OPG. 4: Lav læseteater

De tre små eventyr fra elevbogen er omsat til dialog med lav lix, der ligger klar i dette opgaveark. Så kan I opføre historierne som læseteater i klassen – eller for forældrene. Eleverne får tildelt roller og øver sig i at læse de små dialoger.

1.-2. KL 3.-5. KL 1-3 lektioner

OPG. 16-17-18: Fotohistorier

Lad eleverne lave flotte, digitale fotohistorier om Jordan. Her er der masser af danskfaglighed for både store og små: Eleverne skal både undersøge, læse, udvælge, disponere, skrive og præsentere. Læs mere om fotohistorie-værktøjet på side 40 og 44. Det egner sig godt til 1.-3. klasse, men har i flere år også været brugt med succes i 4.-5. klasse.

Opgave 16: Jordans børn. Hvordan lever børn i Jordan. Hvordan er hverdagen for de syriske børn i flygtningelejren? Hvordan er det at leve som beduin? Og hvad laver børnene i hovedstaden?

Opgave 17: Afsted til Amman.

Eleverne er på opdagelse i Amman. De skal bruge og beskrive deres sanser på det travle marked, besøge de små værksteder og falafel-restauranter og beskrive "den hvide bys" særegne arkitektur.

Opgave 18: Jordans natur. Elever oplever dyrelivet i ørkenen, Det Døde

Hav og nabatæernes oldgamle by Petra. De besøger stedet i Jordanfjorden, hvor Jesus blev døbt, og de skal med ud at fiske på Det Røde Hav.

1.-2. KL 3.-5. KL 2-8 lektioner

OPG. 29: Børnenes Egen U-landskalender

Her laver eleverne selv en flot formidling af temaerne omkring Jordan og de syriske flygtninge.

De laver enkeltvis eller i grupper en digital U-landskalender til en målgruppe, de selv vælger, f.eks. forældrene eller en venskabsklasse. Bag lågerne udfolder eleverne en fortælling i tekster og billeder. Den kan laves som en julekalender med 24 låger – eller med færre låger som en advents-, måneds- eller ugekalender. Modtagerne ser kalenderen på computer eller mobil og kan sende den videre til andre. Eleverne kan markedsføre deres kalender ved at lave en flot reklame for den – og de kan bagefter følge, hvor mange modtagere der har brugt den.

Web-værktøjet er selvforklarende, nemt, skræddersyet og rummer alt, hvad eleverne skal bruge. Opgavearket giver en stribe gode ekstra tips til arbejdet.

I kan lave jeres kalendere som en hurtig lynproduktion eller som en mere grundig proces. Brug det som afslutning på jeres forløb eller som en fælles produktion i de mindste klasser. Eller som centrum i mini-forløbet om kommunikation for 3. klasse og opefter.

Mini-forløb til Dansk: Kommunikation

3.-5. KL 5-15 lektioner

Med dette forløb kan du styrke dine elevers kommunikations-kompetencer. De lærer om målgruppe, disponering, overskrifter, billedtekster og markedsføring. Det skal de bruge til at lave et rigtig godt slutprodukt.

Eleverne får den sjove opgave at producere en digital lågekalender, "Børnenes Egen U-landskalender", om Jordan. Undervejs fordyber I jer lidt ekstra, så I udnytter hele web-værktøjets lærings-potentiale.

Det er scenariebaseret undervisning: Scenen er tydeligt sat af det produkt, eleverne skal lave – og de arbejder med danskfaglighed på en måde, der ligner arbejdslivet.

Forløbet kan stå alene eller fungere som ramme for hele jeres tema om Jordan. I arbejder med Det 21. århundredes kompetencer og med en række målpar efter 4. og 6. klasse.

1. SÆT SCENEN

Introducér forløbet, og vis produktet: Eleverne skal lave deres egen, digitale lågekalender, der fortæller om Jordan. Undervejs vil de lære nogle teknikker, der gør den ekstra god. Vis klassen den færdige prøvekalender, og fortæl, hvordan den virker. Hent tips til alt dette i Opgaveark 29: Børnenes Egen U-landskalender.

2. RESEARCH

Kalender-værktøjet rummer alle de billeder og fakta, eleverne skal bruge. Men har I lavet grundforlø-

bet om Jordan (side 32), evt. læst elevbogen, set film og andet, så har eleverne en endnu bedre og bredere baggrundsviden, som de kan bruge i arbejdet med kalenderen.

3. VÆLG MÅLGRUPPEN

OPG. 26: Målgruppe

Målgruppen er den modtager, I vælger at lave og sende klassens kalender(e) til – måske forældre/familie eller en venskabsklasse.

Klassediskussion: Hvad synes eleverne, at målgruppen skal høre om? Hvad synes eleverne er mest spændende ved Jordan og de syriske flygtninge? Hvad synes målgruppen mon, er spændende? Er der forskel – og hvorfor det? Overvej også, om målgruppen ved noget om landet i forvejen, og hvordan man skal fortælle til dem.

Øvelser: Opgavearket giver eleverne mere læring om, hvordan man fortæller til en målgruppe – med en klassesamtale og tre enkle øvelser.

4. LAV PRODUKTIONEN

Inden I laver selve kalenderen, kan I træne to praktiske teknikker, eleverne skal bruge.

OPG. 27: Billedtekster og overskrifter

Billedtekster og overskrifter:

Eleverne lærer om den vigtige billedtekst, der både skal fortælle historie og spille sammen med et foto. Hvor-

dan bliver sådan en god? Og hvad skal en god overskrift mon kunne?

OPG. 28: Lær at disponere

Disponering: Kalender-værktøjet åbner for at arbejde bevidst med disponering af et stof: At udvælge og at finde en god rækkefølge. Det lærer eleverne med enkle øvelser.

OPG. 29: Lav Børnenes Egen U-landskalender

Producer jeres egen U-landskalender: Nu skal I producere selve kalenderen. Find gode tips i opgaveark 29, "Børnenes Egen U-landskalender".

5. LAV REKLAME OG EVALUERING

I værktøjet kan eleverne lave en flot A4-reklame, som de kan printe ud eller sende digitalt til deres målgruppe for at få dem til at opdage kalenderen.

Eleverne får også adgang til en statistik, hvor de kan følge med i, hvor mange der har åbnet netop deres kalender. Brug statistikken som en del af evalueringen af hele forløbet. Opgaveark 29 om Børnenes Egen U-landskalender rummer også gode forslag til evalueringsloops undervejs.

Natur/teknologi

Her kan I boltre jer med en række sjove, naturfaglige aktiviteter og eksperimenter, der er differentieret efter klassetrin og knytter an til fagmål – og til temaet om Jordan: Sol, salt, sand og vand.

Film der passer til N/T

Det er oplagt at supplere med at se filmene med Store Nørd på opdagelse i Jordan (de ligger klar i Filmbanken på hjemmesiden), hvor Nørd med eksperimenter og visualisering kaster lys over præcis de samme temaer: ørkenen, kameler, sol, sand, salt og Det Døde Hav. Filmene med Isabel fra Ramasjang viser de samme temaer – men mest for de yngste.

Aktiv og undersøgelses-baseret undervisning, der motiverer

Opgaverne er bygget op efter den naturfaglige, undersøgelses-baserede metode (IBSE-metoden), hvor eleverne skal være aktive og undersøgende. Den motiverer eleverne til at interessere sig mere for naturen – og den er særligt velegnet til at engagere de mindre bogligt orienterede. Omdrejningspunktet er aktiv udforskning af problemer, der opleves som relevante. I arbejder med:

1. **Samtale om problemstilling**, f.eks. hvordan skaffer vi vand?
2. **Indkredse problemet.**
3. **Formulere løsningsforslag.**
4. **Undersøgelser** og eksperimenter, hvor eleverne afprøver et fælles løsningsforslag (undersøgelse af hypotesen).
5. **Præsentation** af løsningsforslag.

1.-2. KL 3.-5. KL 2 lektioner

OPG. 6: Ure med sand og sol

Det meste af Jordan består af ørken, hvor bagende sol en stor del af året gør livsbetingelserne vanskelige for mennesker, planter og dyr. Sand og sol kan også bruges til forskellige slags tidsmåling. Her skal I diskutere fænomenet tid. De mindre elever fremstiller enkle solure, mens de større laver sandure/timeglas.

1.-2. KL 3.-5. KL 4 lektioner

OPG. 7: Saltvand til ferskvand

Jordan er et af de lande i verden, der er fattigst på vand. Der er ikke meget grundvand, regnen fordamper hurtigt, og de få floder bruges til kunstvandig. Derfor undersøger Jordan, om de kan omdanne havvand til drikkevand. I denne opgave skal I tale om vandets betydning for livet på jorden. Eleverne bliver introduceret til vandets kredsløb, og så skal de lave deres eget vandkredsløb (der er to, niveau-differentierede udgaver), hvor saltvand laves om til ferskvand.

1.-2. KL 3.-5. KL 4 lektioner

OPG. 8: Smukke saltkrystaller

Vandet i Det Døde Hav består af hele 33 % salt. Det er 10 gange mere end i Vesterhavet. I denne opgave lærer eleverne mere om Det Døde Hav. De

arbejder selv med saltopløsninger, saltkrystaller og dyrkning af krystaller, som de efterfølgende kan lave smykker af.

1.-2. KL 3.-5. KL 1-2 lektioner

OPG. 9: Flyde eller synke?

Er der forskel på, hvordan ting flyder i ferskvand og i saltvand? I Det Døde Hav? Eleverne opstiller hypoteser og tester dem i praksis ved at undersøge forskellige objekters flydeevne i vand med hhv. en lav og en høj saltopløsning.

1.-2. KL 3.-5. KL 2-4 lektioner

OPG. 29: Børnenes Egen U-landskalender

Her laver eleverne selv en flot naturfaglig formidling af temaer omkring natur og levevilkår i Jordan.

De laver enkeltvis eller i grupper en digital U-landskalender til en målgruppe, de selv vælger, f.eks. forældrene eller en venskabsklasse. Bag lågerne udfolder eleverne en fortælling i tekster og billeder. Den kan laves som en julekalender med 24 låger – eller med færre låger som en advents-, måneds- eller ugekalender. Modtagerne ser kalenderen på computer eller mobil og kan sende den videre til andre. Eleverne kan markedsføre deres kalender ved at lave en flot reklame for den – og de kan bagefter følge, hvor mange modtagere der har brugt den.

Web-værktøjet er selvforklarende, nemt, skræddersyet og rummer alt,

hvad eleverne skal bruge. Opgavearket giver en stribe gode ekstra tips til arbejdet.

1.-2. KL 3.-5. KL 1-3 lektioner

OPG. 16-17-18: Fotohistorier

Giv dine elever mulighed for at lave et flot naturfagligt produkt i billeder, tekst og lyd. Fotohistorierne er en oplagt N/T-aktivitet, hvor eleverne samler viden og sammenligner levevilkår forskellige steder i verden.

OPG. 16: **Jordans børn.** Hvordan lever børn i Jordan. Hvordan er hverdagen for de syriske børn i flygtningelejren? Hvordan er det at leve som beduin? Og hvad laver børnene i hovedstaden?

OPG. 17: **Afsted til Amman.** Eleverne er på opdagelse i Amman. De skal bruge og beskrive deres sanser på det travle marked, besøge de små værksteder og falafel-restauranter og beskrive "den hvide bys" særegne arkitektur.

OPG. 18: **Jordans natur.** Elever oplever dyrelivet i ørkenen, Det Døde Hav og nabatæernes oldgamle by Petra. De besøger stedet i Jordanfloden, hvor Jesus blev døbt, og de skal med ud at fiske på Det Røde Hav.

Matematik

Matematik handler ikke kun om tal, men også om matematisk problemløsning. Det bliver eleverne styrket i med disse aktiviteter, der anvender spil og grublere. Eleverne skal vurdere og tage stilling til betragtede problemer og opnå et handleberedskab over for problemer, der ikke er rutinemæssige.

1.-2. KL 3.-5. KL 2-4 lektioner

OPG. 15: **Kamel-grublerier**

Der er en række sjove øvelser med i dette opgaveark, hvor eleverne skal

opbygge labyrintbaner, et drilagtigt puslespil og andre enkle spil, som klassekammeraterne er i stand til at gennemføre og løse:

- **Kamel-hop i Amman**
- **Kamel-rytterne**
- **Kamel-kapløb**
- **Kamel-labyrinten**

Opgaverne rummer både sjove aktiviteter, der passer til de mindste og til de store elever. De sætter alle fokus på de kreative sider af matematikfaget frem for talbehandling.

Billedkunst

Her får eleverne et indtryk af Mellemøstens tradition for farvepragt og ornamentik. De arbejder med arabiske mønstre, former og farver og med flere forskellige materialer. De skal lave mosaikker, tegne kameler og lave flotte malerier med danske og arabiske ord. Undervejs arbejder I med symbolik, primær-/sekundær-farver, perspektiv og lagdelt billedopbygning.

På hjemmesiden er der film og billedserier, der viser bl.a. mosaikker, kameler og bogstaver. Det får du tips til i hvert opgaveark.

1.-2. KL 3.-5. KL 2-6 lektioner

OPG. 10: **Lav flotte mosaikker**

Mosaik er stykker af f.eks. fliser, træ eller glas, der danner et mønster eller en figur. Arabiske lande har rig tradition for mosaikker, lige fra oldtiden til i dag, hvor de præger moskéer, møbler og meget andet.

Eleverne introduceres til mosaikkunsten ved at se billeder og samtale om symboler og mønstre. De får indtryk af arbejdsmetoden ved selv at producere deres egen mosaik. De mindste elever arbejder i farvede papirstykker, mens de største arbejder med støbning/limning og naturmaterialer.

1.-2. KL 3.-5. KL 2-4 lektioner

OPG. 11: **Kameler i farver**

Kamelen er beduinernes vigtigste dyr og nærmest designet til ørkenen. Den har også så tydelige kendetegn, at børn uanset alder kan lave en tegning, der tydeligt ligner en kamel. Her skal eleverne tegne og farvelægge kameler – differentieret med skabeloner og med at tegne/male i styrede processer. Ved at producere deres egne billeder får eleverne kendskab til kamelens betydning i Jordan og til centrale teknikker i billedfremstilling.

3.-5. KL 2-8 lektioner

OPG. 12: **Bannere med arabiske ord**

Lav flotte stofbannere – eller malerier – med danske og arabiske ord. I Mellemøstlige lande som Syrien og Jordan er der stærk tradition for at bruge bogstaver og ord som smuk ornamentik. Eleverne arbejder med lagdelt billedopbygning og får kendskab til det arabiske skriftsprog ved at producere deres egne bannere og flag med tekst. Har I elever fra Syrien, Jordan eller andre arabiske lande (eller er modtagelsesklasse), åbner opgaven for oplagte samarbejder mellem eleverne og med arabisk-kyndige blandt lærere og forældre.

Leg og bevægelse

Eleverne skal gennemsnitlig have 45 minutters aktiv bevægelse i løbet af en skoledag. Her er en række sjove aktiviteter, hvor faglighed og bevægelse går hånd i hånd.

1.-2. KL 3.-5. KL fra 1 lektion

OPG. 13 Leg og bevægelse

Her får du inspiration til forskellige bevægelses-aktiviteter, som kan inddrages i undervisningen.

Beduinen, gederne og den arabiske ulv: Sjom fangeleg, hvor beduinen og den arabiske ulv kæmper om at få fat på gederne.

Hvem er kongen/dronningen? Hvem giver ordrer til undersåtterne om at klappe og trampe i gulvet? Kræver høj koncentration!

Vælt stentårnet: En klassisk jordansk leg med masser af bevægelse og samarbejde.

Spil Seega: Enkelt og spændende brætspil fra oldtiden.

Alfabetspil: Hvem kan finde ord med bestemte bogstaver inden for temaet 'Mellemøsten'?

Kameler i sandstorm: Øvelse i at finde de fire verdenshjørner.

1.-2. KL 3.-5. KL 1-2 lektioner

OPG. 15: Kamel-grublerier

I kamel-labyrinten skal eleverne ud og lave labyrinter – og koordinerende øvelser. De arbejder med frem, tilbage, højre, venstre m.fl. – og kobler til matematik og N/T.

1.-2. KL 3.-5. KL 1 lektion

OPG. 22: Dans med Abdallah

Her arbejder I med, hvordan musik og dans påvirker mennesker. Eleverne danser med den syriske dreng Abdallah og laver et sjovt dansetrins-vendespil.

Madkundskab

1.-2. KL 3.-5. KL fra 1 lektion

OPG. 14: Mad fra Jordan

Børnevenlige opskrifter på jordanske småretter, som er relativt nemme at lave i skolekøkkenet. De fleste ingredienser fås i supermarkedet, og ellers må I gå på opdagelse hos en grønthandler med mellemøstlige varer på hylden.

Hummus: Blendede kikærter med tahin og olivenolie.

Falafel: Friterede eller dybstegte boller af kikærter, kartoffel og diverse urter og krydderier.

Tabouleh: Salat af bulgur, tomat, mynte, persille og andre urter.

Baba ganoush: Grillede og moste auberginer med yoghurt og urter.

Yoghurtdressing: Nem, sund og lækker til det meste.

Enkle retter, der sender eleverne direkte på en arabisk rejse. Gå i køkkenet med klassen og oplev det jordanske køkken, som byder på mange fantastiske smagsoplevelser – inspireret af traditioner fra f.eks. Libanon, Syrien og Egypten. Ingredienserne er ofte kikærter, aubergine, yoghurt, tahin (sesampasta), citron, og tomater – og en masse krydderier og friske urter.

Miniforløb med VR: Se verden med en flygtnings øjne

Dansk Flygtningehjælp har lavet et tværfagligt mini-forløb om at skabe sig et nyt hjem. Som en del af forløbet har de også lavet et interaktivt kig ind i dagliglivet hos to syriske flygtningebørn. Det kan I opleve enten med virtual reality-briller på eller med 360 graders-film på SmartBoard.

Hvad er et hjem, og hvad er vigtigst for at skabe sig et nyt hjem? Hvordan kommer man i gang med at lege, grine og danse igen, når man er flygtet fra krig – og måske er bange eller har mistet nogen i familien?

Dansk Flygtningehjælp tager i dette mini-forløb eleverne med til Amman i Jordan, hvor I møder de syriske flygtningebørn Nour og Abdallah, der sammen med deres familier har skabt sig nye hjem.

I møder børnene, deres nye hjem og nogle vigtige steder i deres hverdag i korte filmklip, hvor man selv kan dreje sig rundt inde i filmen og se sig omkring 360 grader rundt. Det kan opleves med VR-briller og på tablet-computer med en særlig app eller i en kortere udgave som filmklip.

FAG, MÅL, KLASSETRIN:

1.-2. KL 3.-5. KL 4-8 lektioner

Alle opgaver er versioneret til 1.-2. klasse og 3.-5. klasse. Forløbene understøtter målpar i Dansk, N/T, Billedkunst, Idræt og Musik samt det tværgående tema 'innovation og entreprenørskab' og 'elevernes alsidige udvikling'.

1. INTRODUKTION

 OPG. 19: **Hvad er en flygtning?**

Som introduktion til forløbet skal eleverne høre om begreberne flygtninge, nærområder og krig. Elevernes forforståelse vil i denne refleksionsopgave blive afprøvet gennem en fælles brainstorm og en øvelse, hvor de skal tegne deres forestillinger om, hvordan en flygtning bor.

2. VIRTUAL REALITY- OPLEVELSE

 OPG. 20: **Rejs til Jordan, og lær Nour og Abdallah at kende**

Nu ankommer I selv til Amman, hvor de to flygtningebørn Nour og Abdallah viser jer deres hverdag. Det kan I opleve på tre forskellige måder:

I 3.-5. klasse kan eleverne se det på smartphones med de VR-briller, I fik med klassesættet. Så er det en interaktiv VR-oplevelse, hvor eleverne selv går på opdagelse. Eleverne skal først have installeret en særlig app.

Det samme kan også opleves på tablets, hvor man scroller og swiper for at dreje sig rundt.

I 1.-2. klasse kan I se en forenklet udgave som 360 graders-film på SmartBoard eller computer. Her oplever man de steder og scener, der er vigtigst for at løse opgaverne.

3. ARBEJD VIDERE MED VR-OPLEVELSEN

 OPG. 21-25

Disse opgaver kan I bruge til at arbejde videre med oplevelsen fra VR-filmen. Opgaverne er til inspiration – du kan bruge dem alle eller blot udvælge nogle.

OPG. 21: **Mit hjem – dit hjem**

Billedøvelse: Sammenlign Abdallahs hjem med egne hjem.

OPG. 22: **Dans med Abdallah**

Dans til arabisk musik og reflektér: Hvad betyder musik for livskvalitet?

OPG. 23: **Er det vigtigt at lege?**

Leg med få ressourcer. De ældste elever interviewer bedsteforældre.

OPG. 24: **Hvad er vigtigst i et hjem?**

Kort innovations- og entreprenørskabsforløb: Byg et hjem med knappe ressourcer på lidt plads.

OPG. 25: **Dit vigtigste minde**

Er minder vigtige? Hvilke er vigtigst?

3.-5. klasse laver Venn-diagram og skriver brev fra fremtiden.

Sådan gør I: På hjemmesiden under "Flygtning" får eleverne direkte adgang til Dansk Flygtningehjælps VR-film, 360 graders-filmen og app'en. Her er der også link for lærere til instruktioner og svar på eventuelle spørgsmål:

2018.u-landskalender.dk/vr

Lav flotte fotohistorier eller en digital lågekalendar

Lad dine elever arbejde med stoffet om Jordan ved at lave en digital produktion, som de bagefter kan vise til andre. Begge de to værktøjer er komplette, nemme at bruge og bygger på samme metode. De har bare forskelligt niveau af faglig udfordring.

Resultatet ser godt ud

Den færdige kalender eller fotohistorie ser professionel ud, og eleverne bliver stolte. De præsenterer deres værk for klassen - eller kan sende det til f.eks. forældrene.

Det er nemt og intuitivt

Begge værktøjer fungerer nemt og intuitivt fra start til slut. Funktioner og materiale dukker op, lige når eleverne har brug for det. I fotohistorie-værktøjet kan de yngste endda få teksterne læst højt.

Der er en klar rød tråd

Alt stoffet i web-værktøjerne hænger tæt sammen med alt det, eleverne møder andre steder i årets materiale. Det giver dem gensynsglæde og mulighed for at bruge al deres nye viden.

Intet bliver væk

Eleverne logger sig ind med UNI-Login. Så gemmes alt, hvad de laver, automatisk på U-landskalenderens website. I en gruppe har alle adgang til det fælles produkt. De kan endda skifte maskine og arbejde videre på en anden PC, Mac eller iPad.

I får masser af faglighed

Først sendes eleverne på en fagligt struktureret opdagelse i panoramaer, hvor de finder fotos og fakta om forskellige temaer. Bagefter formidler de deres nye viden ved at udvælge fotos og skrive tekster til deres kalender eller fotohistorie.

Alting er indbygget

Begge værktøjer er helt komplette. Alt stoffet til elevernes research er indbygget, så de skal ikke søge noget på f.eks. internettet. Alle funktioner til at lave den færdige præsentation er også med. Så de skal ikke bruge nogen andre programmer.

Indholdet: Årets 8 temaer i web-værktøjerne

Her er det stof, eleverne kan researche i. De vælger ét eller flere af de 8 temaer. Hvert tema har sit eget panorama-billede, der er fyldt med små hotspots, der hver rummer en lille faktatekst og en serie fotos om en bestemt vinkel på temaet.

En dag i flygtningelejren:

Få et sjældent indblik i livet i en flygtningelejr i den jordanske ørken.

Beduin-børnenes liv:

Besøg beduinerne, der har levet i Jordans barske natur i århundreder.

Børnene i Amman:

Se, hvordan børnene bor, arbejder, leger og går i skole i hovedstaden.

Den spændende souk:

Oplev stemningen, farverne og boderne på Jordans største marked.

På opdagelse i den hvide by:

Hovedstaden Amman er fuld af labyrintiske gader og historie.

Tag med på arbejde:

Se, hvordan man laver parfumer, mosaikker, falafler og meget andet.

Fantastiske steder i Jordan:

Kom tæt på de flotte oldtidsbyer, bibelhistorien og Det Døde Hav.

Jordans natur:

Hvilke dyr lever der i Jordan? Og hvad kan man dyrke i et ørkenland?

I kan bruge de fleste computere – eller tablets

UNI-Login gør det nemt i grupper:

Elevernes produktioner gemmes fælles for jeres skole – ikke kun under én enkelt elevs login. Derfor kan alle i gruppen fortsætte, også når en elev er fraværende. De andre kan bare logge ind med deres eget login og arbejde videre på gruppens produktion. Alt er gemt og klar til brug.

Virker både på computer og tablets:

Begge værktøjer kan bruges på langt de fleste maskiner. Maskinen skal blot have forbindelse til internet.

Kalender-værktøjet:

Virker i helt almindelige internet-browsere (Chrome, Firefox, Safari

og Internet Explorer 10+). Javascript skal være aktiveret. Det virker også på iPads og Android-tablets.

Fotohistorie-værktøjet:

På computere skal I bare bruge en almindelig internetbrowser, men husk at browserens flash-afspiller skal være aktiveret. (Tip: i Chrome aktiverer du Flash ved at klikke på den lille cirkel med et "i" ud for adresselinjen og vælge "tillad" ud for Flash).

På iPads

kan I lave fotohistorierne i den gratis iPad-app – find den i AppStore under "Børnenes U-landskalender 2018". App'en findes ikke til Android.

Børnenes Egen U-landskalender: Sådan gør du – trin for trin

Web-værktøjet er nemt og ligetil. Det rummer alt, hvad eleverne skal bruge for at lave en flot, digital kalender og sende den til modtagerne. Deres arbejde bliver løbende gemt med UNI-login. Læs her, hvordan I skal gøre. I kan også bare se den lille instruktions-video på hjemmesiden.

Trin 1 Log ind og se introfilm

Opdel eleverne i de grupper, som skal lave en kalender. Hver gruppe skal logge ind med UNI-Login.

Først får eleverne tilbudt tre små introfilm, der giver baggrundsviden om livet i Jordan. Nu trykker de "Start" og får så tilbudt at se en kort instruktions-video, der viser dem, hvordan de bruger værktøjet.

NB: Giv dine elever adgang først
Fra 2018 vil eleverne ikke kunne få adgang, før en lærer har sagt ja til, at skolen må bruge værktøjet. Det skal kun gøres én gang, og det kan klares på et øjeblik med en lærers UNI-Login. Derefter har alle på skolen adgang. Det skyldes EU's nye regler for data-beskyttelse.

Trin 2 Opret kalenderen

Først skal eleverne give deres kalender en titel, skrive hvem der er med i gruppen, og hvem modtagerne er.

De skal vælge antal låger på kalenderen: 4 låger til en adventskalender, 7 låger til en uge, 12 låger til et år (eller til de 12 traditionelle juledage fra juledag til helligtrekonger) eller 24 låger til en julekalender.

Endelig skal de vælge et stort foto, der bliver forsiden af deres kalender. De kan senere gå tilbage og ændre deres valg. De kan f.eks. vælge at have færre låger, hvis de har svært ved at nå at blive færdige. Når de er i gang med en kalender, kan de genfinde den under "Fortsæt på en kalender". Under "Skolens kalendere" ligger de færdige.

Trin 3 Vælg panorama-billederne

Nu skal eleverne vælge, hvilke tematiske vinkler på Jordan og de syriske flygtninge deres kalender skal handle om. Der er otte at vælge mellem – f.eks. Jordans natur, Børnene i Amman, Souk'en eller Fantastiske steder.

Hver vinkel har sit eget panorama, som eleverne får at researche i. Det er et bredt billede, hvor eleverne skal panorere rundt for at opdage hotspots, der rummer de fotos og fakta, de senere skal bruge til at lave indhold til deres låger.

Jo flere vinkler, de vælger, desto mere stof får de – men desto mere skal de også undersøge.

Nogle af vinklerne er også egnede til Natur/teknologi.

Trin 4 Værktøjs-siden og målgruppen

Det meste arbejde foregår inde på én samlet side: værktøjs-siden (se billedet til højre). Den er opdelt i målgruppe, research og produktion. Man kan gå trinvis frem eller gå frem og tilbage og ændre på alt, indtil man er tilfreds. Først kan eleverne gå ind under "Vores målgruppe" og notere deres overvejelser om, hvem de laver kalenderen til. Det er noter til elevernes eget brug; de vises ikke på den færdige kalender.

Trin 5 Research

Nu skal eleverne undersøge panorama-billedet til hver af de vinkler, de har valgt. I panoramaet er der små hotspots, de skal klikke på. Hvert hotspot rummer en faktatekst (med oplæsning) og en fotoserie. Man skal panorere frem og tilbage for at finde alle hotspots. Når eleverne er inde i et hotspot, gemmes de fotos, de ser på, i deres eget fotobibliotek. Senere får de kun adgang til at bruge de fotos, de selv har set. I hvert hotspot kan de også skrive en note til sig selv.

Arbejd på jeres egen u-landskalender

Her lærer I jeres egen u-landskalender. I kan på opdagelses- og produktions- aktiviteter. Der findes i bogen og bøger, som I skal bruge til jeres eget. I kan skrive noterne af på jeres opdagelses og bøger.

Gruppe 3's kalender

Trin 4 Hvordan skal historien fortælles?

Trin 5 Undersøg panorama-billederne

Trin 6 Lav indhold til lågerne

Trin 7

Trin 8

Så enkelt er værktøjet - eleven har hele produktionen i ét samlet overblik. Lågens indhold laves i et nemt lille værktøj, der åbner, når man klikker på en låge.

Trin 6 Lav lågernes indhold

Man kan oprette indhold til en ny låge på tre måder: Klik enten på et tomt lågefelt, på "Lav flere låger" eller på en låge på kalenderen. Så kommer et lille redigeringsværktøj frem. For hver låge skal man først vælge et emne, den skal handle om; Man får en række forslag, men kan også vælge "Vi finder selv på noget" og skrive et emne selv. Lågens emne vises ikke på den færdige kalender.

Nu kan eleverne lave lågens indhold færdigt med det samme, hvis de vil: De klikker på billedfeltet, vælger et foto fra deres fotobibliotek (her vises også de noter, de evt. har lavet i hvert hotspot), skriver en overskrift og en billedtekst samt til sidst den tekst, der skal stå uden på lågen (f.eks. "1. december", "februar" eller "mandag"). Så er lågen klar.

Trin 7 Disponering

Man kan godt "nøjes med" hurtigt blot at udfylde lågerne én for én. Men man kan også arbejde med disponeringen, før lågernes indhold gøres helt færdigt. Værktøjet viser alle de låger, man er begyndt på.

Man kan ændre lågernes rækkefølge ved at trække rundt på dem. På den måde kan eleverne overveje forholdet mellem deres målgruppe, deres stof og deres produkt: Hvad skal målgruppen have at vide først? De kan f.eks. starte med at vælge billeder til lågerne, så justere rækkefølgen, så researche mere og til sidst færdiggøre lågernes indhold.

De kan også godt lave indhold til flere låger, end kalenderen har plads til. Men kun de låger, der har den lille fane foroven med en lågetekst (f.eks. "1. december") kommer med. Hvis eleverne ikke når at lave indhold til alle lågerne i f.eks. en 24-lågers kalender, kan den nemt ændres til f.eks. kun at have 12 låger.

Trin 8 Udgivelse og statistik

Når eleverne trykker på "Færdig", opfordres de til at tjekke kalender-lågerne en sidste gang. For når de trykker færdig, låses og udgives kalenderen på sin egen webside; og så kan de ikke komme tilbage og rette igen. Nu kan eleverne under "Skolens kalendere" finde deres egen og få vist, hvor mange der har åbnet deres kalender og hvornår.

Trin 9 Lav en reklame

Til sidst kan eleverne "slå på tromme" for deres kalender. Under "Lav reklame" inde på den færdige kalender er der et nemt værktøj til at lave en flot A4-plakat, som eleverne kan give til alle i deres målgruppe - enten på print eller som PDF via intra eller e-mail. I værktøjet kan de vælge et foto og skrive en opfordrende overskrift og forklarende tekst. De kan sagtens lave flere forskellige reklamer for hver kalender. På reklamen står den unikke web-adresse, som modtageren skal bruge for at få adgang til præcis denne kalender.

Modtageren ser kalenderforsiden, kan åbne lågerne og kan også nemt sende den videre til andre.

Sådan laver du en fotohistorie – trin for trin

For at komme godt i gang, kan du starte med at lave en fotohistorie sammen med eleverne i klassen via den elektroniske tavle eller projektor.

Der er også en kort tutorial-video på hjemmesiden, som er instruktion nok til at eleverne kan gå ombord i værktøjet.

TRIN 1: Når eleverne har valgt et af de tre temaer, kommer de ind på en temaforside som denne. Her er en tekst og en kort film, der introducerer temaet.

TRIN 2: Her kan eleverne oprette en ny fotohistorie ved at vælge et opgave-emne. De skal også skrive navn, klasse og titel ind. Fra nu af bliver alt arbejdet automatisk gemt.

TRIN 3 a: Eksempel på et panorama-billede. Hotspots er markeret med et (+). Man bruger pilene (eller trækker med musen/fingeren) til at panorere fra side til side for at finde alle hotspots.

TRIN 3 b: Når man klikker på et hotspot, åbnes et vindue med en lille fotoserie og en faktatekst. Ved siden af kan eleverne selv skrive noter om, hvad der er vigtigt at huske ved lige disse fotos.

Trin 1 Vælg temaet

Gå ind i værktøjet ved at trykke på "Skole" på hjemmesiden eller ved at åbne iPad-app'en. **Log ind** med UNI-Login. **Vælg et af de tre temaer.** De fungerer ens, men har selvfølgelig forskelligt indhold. Nu får eleverne tilbudt at se en lille film, der introducerer dem til temaet.

NB: Giv dine elever adgang først I år kan eleverne ikke få adgang, før en lærer har sagt ja til, at skolen må bruge værktøjet. Det skal kun gøres én gang, og det kan klares på et øjeblik med en lærers UNI-Login.

Trin 2 Vælg et opgave-emne

Nu skal eleverne vælge et opgave-emne. Under temaet "Børnene i Jordan" er der f.eks. fire opgave-emner. Valget af emne styrer, hvilket panorama-billede med fotos og tekster i, de bagefter skal på opdagelse i. I de mest krævende emner skal de på opdagelse i to panoramaer. I beskrivelsen af forløbene kan du se, hvordan opgave-emnerne passer i dit fag.

- **Vælg et opgave-emne.**
- **Giv fotohistorien en titel,** og skriv elevens/gruppens navne og klasse ind i felterne.

Trin 3 Undersøg panoramaerne

Nu skal eleverne på opdagelse i panorama-billedet. Det er fyldt med hotspots, man kan trykke på. Hvert hotspot rummer en lille fotoserie og en faktatekst (med oplæsning). Nogle hotspots gemmer sig "uden for skærmen", så man skal panorere frem og tilbage for at finde dem. Hver gang man klikker på et hotspot, gemmes de fotos, der ligger i det, automatisk i elevernes fotobibliotek. Kun disse fotos – som eleverne selv har fundet og set – kan de til sidst bruge til at lave fotohistorier med.

Deres fotobibliotek forbliver gemt,

men det er knyttet til den enkelte fotohistorie. Hvis de senere skal lave flere fotohistorier, så skal de bygge et nyt fotobibliotek op til hver af de nye fotohistorier.

Eleverne kan inde i hvert hotspot skrive noter. Noterne gemmes med billederne, så eleverne kan se dem, når de skal lave fotohistorien.

TRIN 4: På siden "Lav foto-historie" ligger selve værktøjet – med alt samlet i ét skærmbillede. Når eleverne trykker på "Vælg billede", kommer deres egen billedsamling frem med de fotos, de selv har fundet. De skal vælge et foto og skrive en tekst til hver af de syv billedpladser. Med "Vælg lyd" kan de vælge en lyd fra Jordan, der spilles, når man bagefter får vist dette billede i fotohistorien.

Trin 4 Lav selve fotohistorien

Når eleverne har fundet alle hotspots i panoramaet, skal de klikke på "Lav foto-historie".

Nu åbnes til selve fotohistorie-værktøjet, hvor de skal udvælge syv af de fotos, de har set på deres vej. Når eleverne klikker på et billede, sættes det ind i deres fotohistorie. De skal også skrive en lille tekst til hvert af de syv udvalgte fotos. Den vises også i den færdige fotohistorie.

Opgaven med at vælge fotos og forfatte tekst er fagligt styret, for der er et guidende spørgsmål til hver af de syv billedpladser i fotohistorien.

Som lærer kan du evt. bagefter skrive voksenskrift i et felt under hvert af billederne i elevernes fotohistorier – men du får kun muligheden, hvis du er logget ind med dit eget UNI-Login som lærer.

Denne voksenskrift kan eleverne kun se, hvis de printer deres fotohistorie ud – den vises ikke, når de viser fotohistorien frem på skærmen for f.eks. klassen.

Trin 5 Vis fotohistorien til de andre

Til sidst kan eleverne vælge at lægge lyd på billederne i den færdige fotohistorie, hvis de vil. Der er et lille

TRIN 5: Når den færdige fotohistorie skal vises, kan eleverne vælge, om deres tekst skal kunne ses under fremvisningen, eller om de selv vil holde et miniforedrag, hvor kun billederne bliver vist for tilskuerne. De kan også printe teksten ud som et manuskript. Har du tilføjet voksenskrift under elevernes tekst, vil den kun blive vist i manuskriptet.

bibliotek af lyde at vælge mellem, som vi har optaget i Jordan.

Så klikker de på "Vis fotohistorie" og kan gennemse resultatet. Nu kan eleverne også se hinandens fotohistorier, præsentere dem for klassen eller til et forældremøde.

Fotohistorien kan vises med elevteksterne synlige og med automatisk billedskift. Man kan også skjule teksten; så skal eleverne selv fremlægge deres historie og selv skifte fra billede til billede. I kan også lave et print af fotohistorien med tekster, som eleverne kan bruge som manuskript.

Endelig kan eleven/gruppen sende et link til deres egne fotohistorier til

f.eks. forældrene. Så får de adgang til at se den – uden at have UNI-Login. Linket findes inde i afspilleren under "Vis fotohistorie" – "Del link".

NB: For at forhindre, at elever går ind i andres fotohistorier og laver "drille-ændringer" kan man inde i skærmbilledet "Se fotohistorie" se, hvem der sidst har ændret i denne historie.

Overblik: Her ser du målpår til alle opgaverne

Her får du et samlet overblik over, hvilke af Fælles Måls kompetencer og målpår du får understøttet til dit fag – og hvilke af opgaverne der i særlig grad understøtter hvert målpår.

Mange målpår bliver understøttet af mere end én opgave. Ud for hvert målpår står opgavernes numre. Du finder alle opgavearkene i Opgavebanken på hjemmesiden.

Inde i hvert opgaveark finder du desuden forslag til, hvordan du selv kan opstille relevante læringsmål og tegn på læring for hver aktivitet til netop din klasse.

Kompetence-områder	Kompetencemål	Færdigheds- og vidensmål	Opg.
Dansk efter 2. klasse			
Læsning	Eleven kan læse enkle tekster sikkert og bruge dem i hverdagssammenhænge	Finde tekst 2: Eleven kan finde tekster ved at navigere på alderstilpassede hjemmesider / Eleven har viden om sideopbygning på hjemmesider	16, 17, 18
Læsning	Eleven kan læse enkle tekster sikkert og bruge dem i hverdagssammenhænge	Tekstforståelse 1: Eleven kan gengive hovedindholdet af tekster til klassetrinnet / Eleven har viden om fortællende og informerende teksters struktur	3
Læsning	Eleven kan læse enkle tekster sikkert og bruge dem i hverdagssammenhænge	Sammenhæng 1: Eleven kan forbinde tekstens emne med egen viden, erfaring og ideer / Eleven har viden om samspil mellem tekst og læser	16, 17, 18
Fortolkning	Eleven kan forholde sig til velkendte temaer gennem samtale om litteratur og andre æstetiske tekster	Fortolkning 2: Eleven kan deltage i enkel fortolkning / Eleven har viden om metoder til enkel fortolkning	2
Fortolkning	Eleven kan forholde sig til velkendte temaer gennem samtale om litteratur og andre æstetiske tekster	Vurdering 1: Eleven kan tale om teksters temaer / Eleven har viden om teksters typiske temaer	4
Fortolkning	Eleven kan forholde sig til velkendte temaer gennem samtale om litteratur og andre æstetiske tekster	Vurdering 2: Eleven kan udtrykke egen opfattelse af teksten / Eleven har viden om måder at begrunde sin opfattelse på	2
Kommunikation	Eleven kan kommunikere med opmærksomhed på sprog og relationer i nære hverdagssituationer	Krop og drama 1: Eleven kan improvisere med kropssprog og stemme / Eleven har viden om enkelt kropssprog	4
Kommunikation	Eleven kan kommunikere med opmærksomhed på sprog og relationer i nære hverdagssituationer	Krop og drama 2: Eleven kan deltage i rollelege og rollespil / Eleven har viden om dramatiske roller	4
Kommunikation	Eleven kan kommunikere med opmærksomhed på sprog og relationer i nære hverdagssituationer	IT og kommunikation 1: Eleven kan anvende it til hverdagskommunikation / Eleven har viden om digital kommunikation i skrift, billede og lyd	16, 17, 18, 20
Kommunikation	Eleven kan kommunikere med opmærksomhed på sprog og relationer i nære hverdagssituationer	IT og kommunikation 2: Eleven kan sætte sig ind i afsenderens eller modtagerens oplevelse af kommunikationen / Eleven har viden om modtager- og afsenderforhold i digital kommunikation	20
Fremstilling	Eleven kan udtrykke sig i skrift, tale, lyd og billede i nære og velkendte situationer	Præsentation og evaluering 1: Eleven kan præsentere sit produkt i nære sammenhænge / Eleven har viden om enkle præsentationsformer	16, 17, 18, 23, 24
Fremstilling	Eleven kan udtrykke sig i skrift, tale, lyd og billede i nære og velkendte situationer	Forberedelse 1: Eleven kan formulere undersøgelsesmål / Eleven har viden om enkle ideudviklingsmetoder	1
Fremstilling	Eleven kan udtrykke sig i skrift, tale, lyd og billede i nære og velkendte situationer	Forberedelse 2: Eleven kan bruge enkle skabeloner til at strukturere sit stof / Eleven har viden om enkel disposition	19
Fremstilling	Eleven kan udtrykke sig i skrift, tale, lyd og billede i nære og velkendte situationer	Fremstilling 1: Eleven kan udarbejde enkle tekster med billeder og skrift / Eleven har viden om sprogets opbygning i ord og sætninger og om sammenhæng mellem skrift og billede	25

Dansk efter 4. klasse			
Læsning	Eleven kan læse multimodale tekster med henblik på oplevelse og faglig viden	Forberedelse 1: Eleven kan strukturere sin baggrundsviden / Eleven har viden om metoder til strukturering af viden	16, 17, 18, 26, 28, 29
Læsning	Eleven kan læse multimodale tekster med henblik på oplevelse og faglig viden	Forberedelse 2: Eleven kan formulere enkle læseformål / Eleven har viden om oplevelseslæsning og faglig læsning	28
Læsning	Eleven kan læse multimodale tekster med henblik på oplevelse og faglig viden	Finde tekst 1: Eleven kan navigere ud fra søgespørgsmål på alderssvarende hjemmesider og på biblioteket / Eleven har viden om hjemmesiders struktur	1, 29
Læsning	Eleven kan læse multimodale tekster med henblik på oplevelse og faglig viden	Tekstforståelse 1: Eleven kan identificere elementer i teksten, som skaber sammenhæng / Eleven har viden om tekstbånd	27
Læsning	Eleven kan læse multimodale tekster med henblik på oplevelse og faglig viden	Sammenhæng 1: Eleven kan samtale om teksters budskaber / Eleven har viden om teksters påvirkende situation	26, 27, 28
Læsning	Eleven kan læse multimodale tekster med henblik på oplevelse og faglig viden	Sammenhæng 2: Eleven kan gengive sin forestilling om tekstens situationer og sammenhænge / Eleven har viden om visualiseringsformer	26, 29
Fremstilling	Eleven kan udtrykke sig i skrift, tale, lyd og billede i velkendte faglige situationer	Fremstilling 1: Eleven kan udtrykke sig kreativt og eksperimentere / Eleven har viden om ordforråd og sproglige valgmuligheder	23, 25, 29
Fremstilling	Eleven kan udtrykke sig i skrift, tale, lyd og billede i velkendte faglige situationer	Fremstilling 2: Eleven kan udarbejde multimodale tekster / Eleven har viden om beskrivende og berettende fremstillingsformer	23, 25, 26, 27, 29
Fremstilling	Eleven kan udtrykke sig i skrift, tale, lyd og billede i velkendte faglige situationer	Forberedelse 1: Eleven kan udarbejde ideer på baggrund af andre tekster / Eleven har viden om metoder til at undersøge sprog og struktur i tekster	26, 28, 29
Fremstilling	Eleven kan udtrykke sig i skrift, tale, lyd og billede i velkendte faglige situationer	Forberedelse 2: Eleven kan opdele fremstillingsprocessen i mindre dele / Eleven har viden om enkle fremstillingsprocesser	26, 28, 29
Fremstilling	Eleven kan udtrykke sig i skrift, tale, lyd og billede i velkendte faglige situationer	Præsentation og evaluering 1: Eleven kan udføre en mundtlig fremlæggelse / Eleven har viden om metoder til mundtlig formidling	16, 17, 18, 24
Fremstilling	Eleven kan udtrykke sig i skrift, tale, lyd og billede i velkendte faglige situationer	Præsentation og evaluering 2: Eleven kan vurdere produktets kvalitet, formål, struktur og layout / Eleven har viden om enkle evalueringsmetoder	24, 29
Fortolkning	Eleven kan forholde sig til velkendte temaer i eget og andres liv gennem undersøgelse af litteratur og andre æstetiske tekster	Oplevelse og indlevelse 1: Eleven kan udtrykke sig om tekstens univers / Eleven har viden om tomme pladser og teksters tid og rum	3

Fortolkning	Eleven kan forholde sig til velkendte temaer i eget og andres liv gennem undersøgelse af litteratur og andre æstetiske tekster	Fortolkning 1: Eleven kan forklare sin tekstforståelse / Eleven har viden om sammenhæng mellem virkemidler og budskab i tekster	2, 26, 27, 28, 29
Fortolkning	Eleven kan forholde sig til velkendte temaer i eget og andres liv gennem undersøgelse af litteratur og andre æstetiske tekster	Fortolkning 2: Eleven kan udtrykke sin tekstforståelse ved at skifte fra en udtryksform til en anden / Eleven har viden om metoder til omskabende arbejde	29
Fortolkning	Eleven kan forholde sig til velkendte temaer i eget og andres liv gennem undersøgelse af litteratur og andre æstetiske tekster	Undersøgelse 1: Eleven kan undersøge virkemidler / Eleven har viden om enkle metoder til at afdække virkemidler i tekst	26, 27
Fortolkning	Eleven kan forholde sig til velkendte temaer i eget og andres liv gennem undersøgelse af litteratur og andre æstetiske tekster	Vurdering 1: Eleven kan sammenholde egen tolkning med andres tolkning / Eleven har viden om fortolkningsmuligheder	2, 26, 27, 28, 29
Fortolkning	Eleven kan forholde sig til velkendte temaer i eget og andres liv gennem undersøgelse af litteratur og andre æstetiske tekster	Vurdering 2: Eleven kan deltage i samtaler om teksters kvalitet / Eleven har viden om kvalitetskriterier	27, 28
Kommunikation	Eleven kan følge regler for kommunikation i overskuelige formelle og sociale situationer	Dialog 1: Eleven kan indgå i dialog i mindre grupper / Eleven har viden om samtaleregler	26
Kommunikation	Eleven kan følge regler for kommunikation i overskuelige formelle og sociale situationer	IT og kommunikation 1: Eleven kan begå sig i et virtuelt univers / Eleven har viden om digitale profiler og digital kommunikation	20
Kommunikation	Eleven kan følge regler for kommunikation i overskuelige formelle og sociale situationer	Sproglig bevidsthed 1: Eleven kan iagttage forskelle på talt sprog, skrevet sprog og andre modaliteter / Eleven har viden om kendetegn ved tale, skrift samt ved visuelle og auditive modaliteter	27, 29
Dansk efter 6. klasse			
Læsning	Eleven kan læse og forholde sig til tekster i faglige og offentlige sammenhænge	Forberedelse 1: Eleven kan orientere sig i tekstens dele / Eleven har viden om rubrikker, billeder, diagrammer og grafik	27, 28, 29
Læsning	Eleven kan læse og forholde sig til tekster i faglige og offentlige sammenhænge	Forberedelse 2: Eleven kan sammenholde teksters formål og indhold med læseformål / Eleven har viden om teksters formål og om læseformål	28, 29
Læsning	Eleven kan læse og forholde sig til tekster i faglige og offentlige sammenhænge	Sprogforståelse 1: Eleven kan anvende overskrifter og fremhævede ord til at skabe forståelse af tekster / Eleven har viden om ord og udtryk, der forklarer nyt stof	27, 29
Læsning	Eleven kan læse og forholde sig til tekster i faglige og offentlige sammenhænge	Tekstforståelse 1: Eleven kan gengive hovedindholdet af fagtekster / Eleven har viden om fagteksters struktur	29
Læsning	Eleven kan læse og forholde sig til tekster i faglige og offentlige sammenhænge	Sammenhæng 1: Eleven kan vurdere teksters perspektiv på et emne / Eleven har viden om metoder til sammenligning af teksters perspektiver	28, 29
Læsning	Eleven kan læse og forholde sig til tekster i faglige og offentlige sammenhænge	Sammenhæng 2: Eleven kan vurdere teksters anvendelighed / Eleven har viden om kriterier for teksters anvendelighed	27, 29
Fremstilling	Eleven kan udtrykke sig i skrift, tale, lyd og billede i formelle situationer	Planlægning 1: Eleven kan tilrettelægge processer til fremstilling af faglige produkter alene og i samarbejde med andre / Eleven har viden om fremstillingsprocesser	29
Fremstilling	Eleven kan udtrykke sig i skrift, tale, lyd og billede i formelle situationer	Forberedelse 1: Eleven kan konkretisere ideer gennem tænkeskrivning / Eleven har viden om tænkeskrivning, brainstorm og mindmap	19, 24, 29
Fremstilling	Eleven kan udtrykke sig i skrift, tale, lyd og billede i formelle situationer	Forberedelse 2: Eleven kan udarbejde forprodukter til dramatiske, dokumentariske og interaktive produktioner / Eleven har viden om synopse, manuskript og storyboard	28, 29
Fremstilling	Eleven kan udtrykke sig i skrift, tale, lyd og billede i formelle situationer	Fremstilling 1: Eleverne kan udarbejde anmeldelser, instruktioner og fagtekster / Eleven har viden om kommenterende og forklarende fremstillingsformer	28, 29
Fremstilling	Eleven kan udtrykke sig i skrift, tale, lyd og billede i formelle situationer	Fremstilling 2: Eleven kan udarbejde dramatiske, dokumentariske og interaktive produkter / Eleven har viden om virkemidler i drama og dokumentar på film, i tv og på nettet	29

Fremstilling	Eleven kan udtrykke sig i skrift, tale, lyd og billede i formelle situationer	Respons 1: Eleven kan give og modtage respons / Eleven har viden om responsmetoder	29
Fremstilling	Eleven kan udtrykke sig i skrift, tale, lyd og billede i formelle situationer	Respons 2: Eleven kan respondere kriteriebaseret på virkemidler / Eleven har viden om respons ud fra fastlagte kriterier	29
Fremstilling	Eleven kan udtrykke sig i skrift, tale, lyd og billede i formelle situationer	Præsentation og evaluering 1: Eleven kan fremlægge sit produkt for andre / Eleven har viden om modtagerforhold	16, 17, 18, 26, 29
Fremstilling	Eleven kan udtrykke sig i skrift, tale, lyd og billede i formelle situationer	Præsentation og evaluering 2: Eleven kan revidere sin arbejdsproces frem mod næste produktionsforløb / Eleven har viden om revision af arbejdsproces og målsætning	16, 17, 18
Fortolkning	Eleven kan forholde sig til almene temaer gennem systematisk undersøgelse af litteratur og andre æstetiske tekster	Oplevelse og indlevelse 1: Eleven kan læse med fordobling / Eleven har viden om at læse på, mellem og bag linjerne	26
Fortolkning	Eleven kan forholde sig til almene temaer gennem systematisk undersøgelse af litteratur og andre æstetiske tekster	Fortolkning 1: Eleven kan udtrykke sin tekstforståelse gennem medskabelse af teksten / Eleven har viden om metoder til medskabende arbejde	3
Fortolkning	Eleven kan forholde sig til almene temaer gennem systematisk undersøgelse af litteratur og andre æstetiske tekster	Fortolkning 2: Eleven kan sammenfatte sin fortolkning / Eleven har viden om motiv og tema	2
Kommunikation	Eleven kan kommunikere med bevidsthed om sprogets funktion i overskuelige formelle og sociale situationer	Dialog 1: Eleven kan påtage sig roller i samtalsituationer / Eleven har viden om frie og formaliserede samtaleformer	26

Natur/teknologi efter 2. klasse			
Perspektivering	Eleven kan genkende natur og teknologi i sin hverdag	Teknologi og ressourcer 1-2: Eleven kan fortælle om ressourcer fra hverdagen / Eleven har viden om ressourcer fra hverdagen	8
Perspektivering	Eleven kan genkende natur og teknologi i sin hverdag	Vand, luft og vejrr 1-2: Eleven kan fortælle om sammenhænge mellem sol, døgn og årstider / Eleven har viden om karakteristika ved årstider i Danmark	6
Kommunikation	Eleven kan beskrive egne undersøgelser og modeller	Formidling 1-2: Eleven kan fortælle om egne resultater og erfaringer / Eleven har viden om enkle måder til at beskrive resultater	6, 7
Kommunikation	Eleven kan beskrive egne undersøgelser og modeller	Ordkendskab 1-2: Eleven kan mundtligt og skriftligt anvende enkle fagord og begreber / Eleven har viden om enkle fagord og begreber	7, 8, 9
Undersøgelse	Eleven kan udføre enkle undersøgelser på baggrund af egne og andres spørgsmål	Undersøgelser i naturfag 1-2: Eleven kan udføre enkle undersøgelser med brug af enkelt udstyr / Eleven har viden om enkle undersøgelsesmetoder	6, 7, 8, 9, 15
Modellering	Eleven kan anvende naturtro modeller	Teknologi og ressourcer 1: Eleven kan med skitser og billeder beskrive genstande fra hverdagen / Eleven har viden om afbildninger af genstande	15
Modellering	Eleven kan anvende naturtro modeller	Modellering i naturfag 1-2: Eleven kan skelne mellem virkelighed og model / Eleven har viden om naturtro modeltyper	6, 7, 15
Natur/teknologi efter 4. klasse.			
Kommunikation	Eleven kan beskrive enkle naturfaglige og teknologiske problemstillinger	Formidling 1-2: Eleven kan formidle egne data mundtligt og skriftligt / Eleven har viden om medier og formidlingsformer	6
Kommunikation	Eleven kan beskrive enkle naturfaglige og teknologiske problemstillinger	Ordkendskab 1-2: Eleven kan mundtligt og skriftligt anvende centrale fagord og begreber / Eleven har viden om fagord og begreber	7, 8, 9
Modellering	Eleven kan anvende modeller med stigende abstraktionsgrad	Modellering i naturfag 1: Eleven kan konstruere enkle modeller / Eleven har viden om symbolsprog i modeller	6, 7, 15
Modellering	Eleven kan anvende modeller med stigende abstraktionsgrad	Modellering i naturfag 2: Eleven kan anvende enkle modeller til at vise helheder og detaljer / Eleven har viden om modellers detaljeringsniveau	7

Perspek- tivering	Eleven kan relatere natur og teknologi til andre kontekster	Perspektivering i naturfag 1: Eleven kan relatere viden fra natur/teknologi til andre regioner / Eleven har viden om regionale forskelle og ligheder i natur og teknologi	6
Perspek- tivering	Eleven kan relatere natur og teknologi til andre kontekster	Mennesket 1: Eleven kan sammenligne egne levevilkår med andres / Eleven har viden om levevilkår forskellige steder i verden	16, 17, 18, 20, 21, 24
Perspek- tivering	Eleven kan relatere natur og teknologi til andre kontekster	Teknologi og ressourcer 1: Eleven kan beskrive en proces fra ressource til færdigt produkt og fra produkt til ressource / Eleven har viden om enkle produktionskæder	8
Undersøgelse	Eleven kan gennemføre enkle undersøgelser på baggrund af egne forventninger	Undersøgelser i naturfag 2: Eleven kan opstille forventninger, der kan testes i undersøgelser / Eleven har viden om enkle undersøgelsers muligheder og begrænsninger	6, 7, 8, 9, 15
Natur/teknologi efter 6. klasse.			
Undersøgelse	Eleven kan designe under-søgelser på baggrund af begyndende hypotesedannelse	Undersøgelser i naturfag 1: Eleven kan gennem-føre enkle systematiske undersøgelser / Eleven har viden om variable i en undersøgelse	9
Undersøgelse	Eleven kan designe under-søgelser på baggrund af begyndende hypotesedannelse	Teknologi og ressourcer 1: Eleven kan identificere stoffer og materialer i produkter / Eleven har viden om stoffers og materialers egenskaber og kredsløb	6, 8
Undersøgelse	Eleven kan designe under-søgelser på baggrund af begyndende hypotesedannelse	Teknologi og ressourcer 2: Eleven kan udvikle enkle produkter / Eleven har viden om udvikling og vurdering af produkter	6
Modellering	Eleven kan designe enkle modeller	Stof og energi 1: Eleven kan fremstille modeller af vandets kredsløb / Eleven har viden om vandets kredsløb	7

Matematik efter 3. klasse			
Matematiske kompetencer	Eleven kan handle hensigtsmæssigt i situationer med matematik	Problembehandling 1: Eleven kan bidrage til løsning af enkle matematiske problemer / Eleven har viden om kendetegn ved undersøgende arbejde	15
Matematiske kompetencer	Eleven kan handle hensigtsmæssigt i situationer med matematik	Modellering 1: Eleven kan undersøge enkle hverdagssituationer ved brug af matematik / Eleven har viden om sammenhænge mellem matematik og enkle hverdagssituationer	15
Statistik og sandsynlighed	Eleven kan udføre enkle statistiske undersøgelser og udtrykke intuitive chancestørrelser	Sandsynlighed 1: Eleven kan udtrykke intuitive chancestørrelser i hverdagssituationer og enkle spil / Eleven har viden om chancebegrebet	15
Matematik efter 6. klasse			
Matematiske kompetencer	Eleven kan handle med overblik i sammensatte situationer med matematik	Problembehandling 2: Eleven kan anvende forskellige strategier til matematisk problem-løsning / Eleven har viden om forskellige strategier til matematisk problemløsning, herunder med digitale værktøjer	15

Billedkunst efter 2. klasse			
Billed-fremstilling	Eleven kan udtrykke sig i plane, rumlige og digitale billeder	Tegning og grafik 2: Eleven kan udtrykke sig grafisk med våde og tørre farver / Eleven har viden om grafiske tegne- og trykmetoder	12
Billed-fremstilling	Eleven kan udtrykke sig i plane, rumlige og digitale billeder	Maleri og collage 1: Eleven kan male ud fra idéer og oplevelser / Eleven har viden om primær- og sekundærfarver	11
Billed-fremstilling	Eleven kan udtrykke sig i plane, rumlige og digitale billeder	Maleri og collage 2: Eleven kan fremstille en collage med et tematisk udtryk / Eleven har viden om materialers anvendelses- og udtryksmuligheder	10, 12
Billed-fremstilling	Eleven kan udtrykke sig i plane, rumlige og digitale billeder	Digitale billeder 1: Eleven kan fremstille digitale billeder / Eleven har viden om digital fotografering	21
Billed-fremstilling	Eleven kan udtrykke sig i plane, rumlige og digitale billeder	Digitale billeder 2: Eleven kan bearbejde billeder digitalt / Eleven har viden om digitale værktøjer til billedbehandling	21
Billed-komposition	Eleven kan samtale om egne og andres billeder	Billedkomposition 1+2: Eleven kan samtale om billeders opbygning og indhold / Eleven har viden om billedopbygning og enkle fagord og begreber	10, 11

Billedkunst efter 5. klasse			
Billed-fremstilling	Eleven kan eksperimentere med og udtrykke sig i billeder med vægt på tematisering.	Maleri og collage 1: Eleven kan fremstille billeder i flere lag / Eleven har viden om lagdelt billedopbygning	11, 12
Billed-fremstilling	Eleven kan eksperimentere med og udtrykke sig i billeder med vægt på tematisering.	Maleri og collage 2: Eleven kan anvende farvernes virkemidler til at skabe en bestemt stemning / Eleven har viden om farvelære	10, 11, 12
Billed-fremstilling	Eleven kan eksperimentere med og udtrykke sig i billeder med vægt på tematisering.	Digitale billeder 1: Eleven kan fremstille en digital billedfortælling / Eleven har viden om enkle digitale animationsteknikker	21
Billedanalyse	Eleven kan vurdere billeders anvendelse inden for forskellige kultur- og fagområder	Billedfunktion 1: Eleven kan redegøre for billedsymbols betydning / Eleven har viden om visuelle symbols betydning	10

Håndværk og design efter 4./5./6./7. klasse			
Design	Eleven kan arbejde med enkle designprocesser knyttet til egen produktfremstilling	Idéudvikling 1: Eleven kan skitsere eller formulere enkle ideer inden for givne rammer, herunder med digitale værktøjer / Eleven har viden om skitsers formål og struktur	24
Design	Eleven kan arbejde med enkle designprocesser knyttet til egen produktfremstilling	Idéudvikling 2: Eleven kan udvikle ideer fra hverdagslivet, herunder med digitale værktøjer / Eleven har viden om brug af informations- og inspirationskilder (fase 2)	24
Design	Eleven kan arbejde med enkle designprocesser knyttet til egen produktfremstilling	Produktrealisering 1: Eleven kan fremstille egne enkle produkter efter oplæg / Eleven har viden om arbejdstilrettelæggelse	24
Design	Eleven kan arbejde med enkle designprocesser knyttet til egen produktfremstilling	Produktrealisering 2: Eleven kan fremstille produkter efter egne ideer / Eleven har viden om funktion i relation til udførelsen af produktet	24

Idræt efter 2. klasse			
Alsiddig idræts-udøvelse	Eleven kan deltage aktivt i basale, alsiddige bevægelser i leg	Dans og udtryk 2: Eleven kan skabe enkle kropslige udtryk med bevægelse / Eleven har vi-den om brug af tid og kraft i bevægelsesudtryk	13
Idrætskultur og relationer	Eleven kan samarbejde om idræt-slige aktiviteter og lege	Samarbejde og ansvar 1-2: Eleven kan sam-arbejde i par eller mindre grupper om idræts-lege / Eleven har viden om samarbejds måder	13
Alsiddig idræts-udøvelse	Eleven kan deltage aktivt i basale, alsiddige bevægelser i leg	Dans og udtryk 1: Eleven kan bevæge sig rytmisk til en variation af musikformer / Eleven har viden om kroppens grundlæggende bevægelsesmuligheder	22
Idræt efter 5. klasse			
Alsiddig idræts-udøvelse	Eleven kan anvende grundlæg-gende, sammensatte bevægelser i idrætspraksis	Dans og udtryk 3: Eleven kan skabe forskelligartede kropslige udtryk med bevægelse / Eleven har viden om brug af rum, relation og bevægelsesernes dynamik	13
Idrætskultur og relationer	Eleven kan deltage aktivt i idrættens kultur og fællesskab	Samarbejde og ansvar 2: Eleven kan udvise ansvar i idrætsaktiviteter / Eleven har viden om roller i idrætsaktiviteter	13

Madkundskab efter 4./5./6./7. klasse			
Madlavning	Eleven kan anvende madlavningsteknikker og omsætte idéer i madlavningen	Smag og tilsmagning 2: Eleven kan tilsmage og krydre maden / Eleven har viden om tilsmagning og kryddring	14
Måltider og madkultur	Eleven kan fortolke måltider med forståelse for værdier, kultur og levevilkår	Måltidskultur 2: Eleven kan præsentere eksemplariske måltider fra forskellige kulturer / Eleven har viden om tids- og stedsbestemte mad- og måltidskulturer	14

Musik efter 2. klasse			
Musik-forståelse	Eleven kan lytte til og udtrykke sig om musik	Musikoplevelse 1: Eleven kan lytte opmærksomt til musik / Eleven har viden om aktiv lytning	22
Musik efter 4. klasse			
Musik-forståelse	Eleven kan lytte opmærksomt til og udtrykke sig varieret om musik	Musikoplevelse 1: Eleven kan formidle sin oplevelse af musik / Eleven har viden om måder at udtrykke musikoplevelser på	22

Verdensmålene for bæredygtig udvikling

I 2015 traf verdens statsledere en historisk beslutning på FN's generalforsamling: De vedtog FN's verdensmål. De 17 verdensmål sætter kursen for en mere bæredygtig udvikling for hele kloden og for alle mennesker på den. Målene vil komme til at påvirke alle lande – og de skal være nået allerede i 2030.

Verdensmålene er en aftale, der både er ambitiøs og forpligtende for alle lande. De udstikker mål for en lang række store forbedringer af livsvilkårene kloden rundt. Det kommer til at kræve en enorm indsats af både stater, private virksomheder og organisationer, men det er faktisk muligt at nå målene inden tidsfristen i 2030, hvis alle lande prioriterer at få dem virkeliggjort.

Bæredygtighed er en vigtig nøgle

Der er mange helt nye ting ved de 17 verdensmål.

Det vigtigste er nok, at de sigter efter at løse nogle af verdens største problemer på to områder samtidig: Både at skabe markante forbedringer for menneskers livsvilkår, særligt for verdens fattige. Og samtidig skabe en mere bæredygtig klode med hensyn til miljø og klima.

Disse to områder hænger nemlig nøje sammen: Det er verdens fattige, der rammes langt hårdest af miljø- og klima-problemer. Samtidig er det umuligt at udrydde fattigdommen uden at skabe vækst, så mange flere kan få et godt job og selv få råd til de mest basale goder. Men hvis denne nye vækst forværrer klodens miljø og klima, går det i ring.

Der er 17 hovedmål og 169 delmål. Bl.a. skal egentlig sult og ekstrem fattigdom udryddes helt – jo, det kan faktisk lade sig gøre – der skal være

mindre ulighed, mere retfærdighed, bedre uddannelse og sundhed til alle, flere anstændige jobs og mere bæredygtig økonomisk vækst.

Bygger videre på 2015-målene

Selv om verdensmålene er store og optimistiske, er der god grund til at tro, at de er mulige at opnå. Verden har nemlig gjort det én gang før:

I år 2000 vedtog FN otte mål for verden, som havde deadline i 2015. Det var, første gang alle FN-lande satte sig sådanne store, fælles mål. Og de viste, at det er muligt at skabe resultater på den måde. De fleste 2015-mål blev enten nået – eller der blev skabt markante forbedringer.

Gode eksempler på fremskridtene

- Siden 1990 er fattigdommen i verden faldet næsten 75 %.
- Ni ud af ti børn i udviklingslandene kommer i dag i skole.
- Dobbelt så mange børn overlever nu deres fem-års fødselsdag.
- 45 % færre kvinder dør pga. barsel og fødsel.
- To milliarder mennesker har fået bedre adgang til drikkevand.

De nye mål gælder også i Danmark

Til forskel fra 2015-målene, så forpligter de nye

verdensmål alle FN's medlemslande. Alle lande har lovet at gøre en indsats. De rige lande skal både selv skabe forbedringer i deres egne lande og støtte de fattige landes indsats.

F.eks. er målet om ulighed og ligestilling både aktuelt i Jordan og i Danmark; blot med forskelligt udgangspunkt. Det samme gælder flere andre mål, f.eks. dem om miljø og klima.

Fortæl eleverne om verdensmålene!

Alene det, at I får talt om verdensmålene i klassen, er derfor et skridt på vejen. Det er også meget vigtigt for børn at høre, at de voksne har vedtaget en fælles plan for, hvordan verden bliver et bedre sted. Og at mange stærke kræfter kloden rundt hjælper med at virkeliggøre den.

Når I arbejder med Danidas undervisningsmateriale til U-landskalenderen 2018, vil I automatisk berøre flere af målene. Det gælder særligt:

- Mål 4: Kvalitetsuddannelse.
- Mål 5: Ligestilling mellem kønnene.
- Mål 6: Rent vand og sanitet.
- Mål 8: Anstændige jobs (børnearbejde).
- Mål 15: Livet på land.

I de opgaveark, hvor et eller flere verdensmål er relevante, står det anført. I elevbogen er der også en kort introduktion til verdensmålene for børn.

MÅNESTENEN, LÆRERVEJLEDNING

FORFATTER: Michael Larsen og
Christian Vaabensted

FOTO: Jeppe Gudmundsen-Holmgreen m.fl.

LAYOUT/REPRO: Morten Bak, Grafisk Design

REDAKTION OG PROJEKMLEDELSE:

Publikum Kommunikation, Christian Vaabensted

WEBSITET:

2018.u-landskalender.dk rummer et stort undervisningsmateriale om bogen og om Jordan og flygtningene fra Syrien. Der er bl.a. interaktive web-værktøjer med UNI-login til produktion af fotohistorier og af "Børnenes Egen U-landskalender". Desuden rummer det en masse sjov indsigt om Jordan for børn med film, fakta og billeder.

Website, web-værktøjer og iPad-app er udviklet i samarbejde med Pluralis.

TRYK: Rosendahls-Schultz Grafisk
Sat med Gotham.

ELEVBOG:

"Månestenen" af Bodil El Jørgensen. Elevbogens fortælling og dens tre små eventyr findes også på hjemmesiden både som lydbøger og som web-bøger med tekst og højt læsning af hver side.

Bøgerne kan hentes som PDF på

2018.u-landskalender.dk.

Trykte bøger kan bestilles på danidapublikationer.dk. eller på 2018.u-landskalender.dk

ISBN:

Trykt lærervejledning: 978-87-93616-52-3

PDF, lærervejledning: 978-87-93616-54-7

Trykt elevbog: 978-87-93616-51-6

PDF, elevbog: 978-87-93616-53-0

Trykt klassesæt: 978-87-93616-50-9

Udgivet af Udenrigsministeriet

Synspunkter, der kommer til udtryk i materialerne, er forfatternes og ikke nødvendigvis sammenfaldende med Udenrigsministeriets.

Web: 2018.u-landskalender.dk

Det rummer materialet

Lærervejledning: Fakta og baggrund om Jordan og de syriske flygtningebørn. Grundig lærervejledning til forløb, værktøjer og opgaver.

Elevbog: Spændende fortælling af Bodil El Jørgensen plus 3 sjove eventyr med lavt lix. Desuden masser af tegninger, fotos og fakta.

Læsestøtte med skærm-bøger og lydbøger: Elevbogens fortælling og de tre eventyr får du også som lydbøger og som skærm-bøger, hvor eleverne både kan læse teksten og få den læst højt side for side. Du finder dem på hjemmesidens "Opdag Jordan".

Lærer-univers på hjemmesiden: Opgavebank, billedbank, filmbank og meget andet.

Forløb: Fleksible forløb, der er opbygget i fagmoduler og målrettet flere fag og niveauer fra 1. til 5. klasse.

Masser af varierede opgaver: Alle opgaverne er lige til at sætte i gang og grundigt beskrevet. Faglige opgaver til Dansk, N/T, Håndværk og design, Madkundskab og Matematik. Også masser af sjove aktiviteter og faglig bevægelse.

Lav flotte fotohistorier: Komplet og nemt værktøj til at producere fotohistorier med billeder, tekst og lyd. Alle vigtige tekster undervejs kan eleverne få læst højt. Alt arbejde gemmes automatisk med UNI-Login. Findes også som gratis iPad-app.

Byg selv en interaktiv "Børnenes Egen U-landskalender": Komplet og nemt værktøj, hvor eleverne producerer deres egen flotte, digitale låge-kalender – som sendes til f.eks. forældrene og familien eller til venskabsklassen. Bag lågerne skal de fortælle om Jordan og flygtningene fra Syrien i billeder og små tekster. Kan bruges året rundt.

Børne-univers på hjemmesiden: I "Opdag Jordan" er der film, infografikker, quizzer, små faktabøger og billedserier at gå på opdagelse i.

Låge-julekalenderen: Hvis eleverne har den traditionsrige julekalender i pap, vil de også møde U-landskalenderens temaer her.

Udsendelser i tv på DR: DR sender i efteråret 2018 en lang række film om Jordan og de syriske flygtninge. Morgan og Isa fra Ultra's BaseBoys får nye venner, der viser dem dagligdagen i Jordan. Og Ramasjangs populære Isabel Ndiaye drager på opdagelse rundt om i landet, laver musikvideo i ørkenen og får hjælp fra seje børn.

**Find det hele på:
2018.u-landskalender.dk**

UDENRIGSMINISTERIET
Danida

I samarbejde med:

